

4

ΑΡΘΡΑ ΑΠΟΨΕΙΣ

▪ Ν. Παταργιάς

Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν και ο Νιλς Μπορ.
Οι δύο μεγάλοι φυσικοί του 20^{ου} αιώνα

▪ Α. Καμμάς

Η πτωματική σύνοδος και
η περίοδος της πορνοκρατίας

▪ Γ. Γιαννακόπουλος

Σμύρνη: Η μητρόπολη του μικρασιατικού
ελληνισμού

▪ Δ. Χανιώτης

Η πείνα στην εποχή του Cern...

▪ Δ. Μπουρής

Το αληθές “είναι” της ανέχειας και το ψευδές
“φαίνεσθαι” της στατιστικής φτώχειας

Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν και ο Νιλς Μπορ

Οι δύο μεγάλοι φυσικοί
του 20ου αιώνα

του Ν. Παταργιά*

Δύο επιστήμονες που συνεισέφεραν τα μέγιστα στην εξέλιξη της σύγχρονης φυσικής στον αιώνα που πέρασε είναι ο Αϊνστάιν και ο Μπορ.

Ο πρώτος διατύπωσε την θεωρία της σχετικότητας και άνοιξε το δρόμο της κβαντομηχανικής και ο δεύτερος ακολουθώντας αυτόν τον δρόμο άλλαξε ριζικά την εικόνα της φύσης για τους φυσικούς. Είναι αξιοσημείωτο ότι η ζωή των δύο αυτών επιστημόνων είχε πολλά κοινά σημεία αλλά υπήρξε και μια μακροχρόνια διαφωνία σχετικά με την ορθότητα αυτή καθεαυτή της κβαντομηχανικής. Αξίζει λοιπόν να κοιτάξει κανείς τη ζωή των δύο αυτών μεγάλων επιστημόνων με συγκριτικό τρόπο.

Άλμπερτ Αϊνστάιν (Albert Einstein)

Ο Αϊνστάιν (1879-1955), ένας από τους μεγαλύτερους φυσικούς όλων των εποχών, γεννήθηκε στο Ουλμ (Ulm) της Γερμανίας από εβραϊκή οικογένεια και ήταν, όπως και ο Νεύτωνας, μέτριος μαθητής. Στα παιδικά του χρόνια μάλιστα άργησε τόσο πολύ να μιλήσει ώστε οι γονείς του άρχισαν να φοβούνται ότι ήταν καθυστερημένος. Ο Αϊνστάιν απαρνήθηκε το αυστηρό γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα όταν μάλιστα ένας από τους καθηγητές του, του είπε «Einstein, δεν θα καταφέρεις τίποτα στη ζωή σου». Τις γυμνασιακές του σπουδές περάτωσε στην Ελβετία και επειδή δεν μπόρεσε να καταλάβει μια πανεπι-

στημιακή θέση μετά την αποφοίτησή του από το Swiss Federal Polytechnic School, από το 1902 μέχρι το 1909 υπηρέτησε ως ένας άσημος δημόσιος υπάλληλος στο ομοσπονδιακό Γραφείο Ελβετικών Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας στη Βέρνη. Η εργασία αυτή του άφηνε αρκετό ελεύθερο χρόνο για να ασχοληθεί με αυτό που αγαπούσε περισσότερο, την έρευνα στο τομέα της θεωρητικής φυσικής.

Αποτέλεσμα της ερευνητικής εργασίας του ήταν ότι σε τέσσερα μόλις χρόνια, το 1905 πήρε το διδακτορικό του δίπλωμα. Την ίδια χρονιά σε ηλικία 26 ετών δημοσίευσε τρεις επιστημονικές

“ ΟΛΟΙ ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ ΟΙ ΙΔΙΟΙ
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΑΔΡΑΝΕΙΑΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ”

*Ο Ν. Παταργιάς είναι καθηγητής του Γενικού Τμήματος Φυσικής - Χημείας & Τ/Υ

εργασίες οι οποίες έφεραν επανάσταση στη φυσική. Αν και στην αρχή ο περισσότερος κόσμος της φυσικής ήταν αδιάφορος ή σκεπτικός, τελικά ακόμη και τα πλέον μη αναμενόμενα συμπεράσματα του Αϊνστάιν επιβεβαιώθηκαν πειραματικά και η ανάπτυξη σε αυτό που ονομάζεται σύγχρονη φυσική άρχισε με έντονο ρυθμό.

Οι σημαντικές εργασίες του

Το 1905 ήταν ένα απίστευτο έτος για τον «πρόθυμο επαναστάτη» Άλμπερτ Αϊνστάιν, αφού σε αυτό το έτος δημοσίευσε, πέραν των άλλων, τρεις αθάνατες εργασίες σε τρία διαφορετικά αντικείμενα η καθεμία επαναστατική και από μόνη της άξια ενός **βραβείου Νόμπελ**.

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ με τίτλο «**Μια ευρετική* άποψη για την παραγωγή και για τους μετασχηματισμούς του φωτός**». (Al. Einstein, Ann. Physik, 17:132, 1905) ερμήνευσε το φωτοηλεκτρικό φαινόμενο που είχε μελετήσει πειραματικά ο Λενάρ (Lenard).

Η ερμηνεία του φωτοηλεκτρικού φαινομένου στηρίχθηκε στο γεγονός ότι το φως, επεκτείνοντας την υπόθεση του Πλανκ (Planck), δεν εκπέμπεται κατά συνεχή τρόπο, αλλά σε μικρά πακέτα ενέργειας (κόκκους ασυνεχών κβάντων ενέργειας) που ονομάζονται **κβάντα** (quanta) ή **φωτόνια** καθένα με **ενέργεια $E=hf$** , όπου f η συχνότητα του φωτός και h η σταθερά του Πλανκ. Η πρώτη αυτή εργασία απέφερε το 1921 στον Αϊνστάιν το **βραβείο Νόμπελ**.

ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΡΓΑΣΙΑ που είχε τίτλο «**Περί κινήσεως σωματιδίων που αιωρούνται σε υγρά, όπως απαιτείται από τη μοριακή-κινητική θεωρία της θερμότητας**» (Al. Einstein, Ann. Physik, 17:549, 1905), εξηγούσε την κίνηση Μπράουν (Brown) και παρείχε ισχυρά επιχειρήματα για την ύπαρξη των ατόμων.

Η ΤΡΙΤΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ, η οποία είναι ίσως η πιο σημαντική από όλες, περιέχει τη διατύπωση της θεωρίας της ειδικής σχετικότητας και έχει τίτλο «**Περί της ηλεκτροδυναμικής των κινου-**

μένων σωμάτων» (Al. Einstein, Ann. Physik, 17:891, 1905).

Ο Αϊνστάιν θεμελίωσε την ειδική θεωρία της σχετικότητας στηριζόμενος σε δύο αξιώματα:

Πρώτο Αξίωμα

«Όλοι οι νόμοι της φυσικής παραμένουν οι ίδιοι σε όλα τα αδρανειακά συστήματα αναφοράς».

* Ένα επιχείρημα αναφέρεται ως ευρετικό όταν είναι εύλογο και διαφωτιστικό αλλά δεν είναι αυστηρά θεμελιωμένο.

Δεύτερο Αξίωμα

«Η ταχύτητα του φωτός στο κενό έχει την ίδια τιμή $c=3,00 \times 10^8$ m/s σε όλα τα αδρανειακά συστήματα αναφοράς».

Αυτές οι φαινομενικά αθώες προτάσεις οδηγούν σε πολύ σημαντικά **συμπεράσματα**.

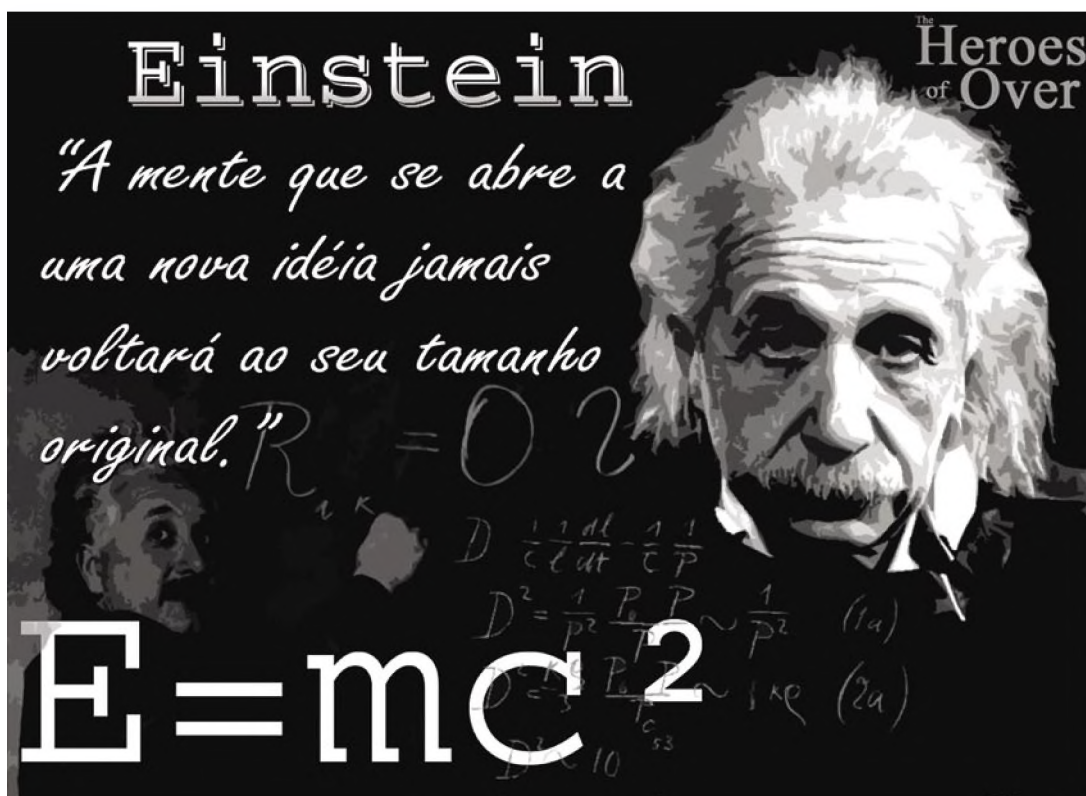
Τρία από αυτά είναι:

✓ Όταν δύο παρατηρητές, που κινούνται ο ένας ως προς τον άλλο, μετρήσουν ένα χρονικό διάστημα ή ένα μήκος, μπορεί να μη βρουν το ίδιο αποτέλεσμα.

✓ Γεγονότα (events) που φαίνονται ταυτόχρονα για έναν παρατηρητή, ίσως δεν είναι ταυτόχρονα για κάποιον άλλο. Αυτό σημαίνει ότι ο ταυτοχρονισμός δεν είναι απόλυτη έννοια.

✓ Για να ισχύουν οι αρχές διατήρησης ορμής και ενέργειας σε όλα τα αδρανειακά συστήματα αναφοράς, ο δεύτερος νόμος του Νεύτωνα και οι ορισμοί της ορμής και κινητικής ενέργειας πρέπει να αναθεωρηθούν.

Η ειδική θεωρία της σχετικότητας είναι μια γενίκευση της Νευτώνιας μηχανικής. Όλες οι αρχές της Νευτώνιας μηχανικής παρουσιάζονται ως οριακές περιπτώσεις όταν θεωρήσουμε ότι τα μέτρα των ταχυτήτων είναι πολύ μικρά συγκριτικά με την ταχύτητα του φωτός. Η θεωρία της ειδικής σχετικότητας είχε σημαντικές συνέπειες σε όλους τους κλάδους της φυσικής, όπως η θερμοδυναμική, ο ηλεκτρομαγνητισμός, η οπτική, η ατομική και πυρηνική φυσική και η φυσική υψηλών ενεργειών. Κατά την άποψη του ίδιου του Αϊνστάιν το πιο σημαντικό αποτέ-

λεσμα της ειδικής θεωρίας της σχετικότητας είναι η ισοδυναμία μάζας και ενέργειας που συμπυκνώνεται στη σχέση υλο-ενέργειας, $E = m c^2$. Το ακριβές φυσικό νόημα αυτής της σχέσης, που εκφράζει ίσως τον διασημότερο νόμο της φυσικής σύμφωνα με τον ίδιο τον Αϊνστάιν, είναι: «**Η μάζα ενός σώματος αποτελεί μέτρο του ενεργειακού του περιεχομένου** όταν η ενέργεια μεταβάλλεται κατά L, η μάζα του υφίσταται ομόσημη μεταβολή κατά $L / 9 \times 10^{20}$, όπου η ενέργεια μετριέται σε erg και η μάζα σε g».

Η ισοδυναμία αυτή έχει ποικιλοτρόπως επαληθευτεί πειραματικά.

Αναγνώριση του έργου του

Παρά το γεγονός ότι και σήμερα θεωρούμε αυτές τις τρεις εργασίες σταθμούς στην ιστορία της φυσικής, εκείνη την εποχή δεν είχαν γίνει ομόφωνα δεκτές από την διεθνή επιστημονική

κοινότητα. Χρειάστηκαν πάνω από τέσσερα χρόνια, ώσπου ο Αϊνστάιν να βρει μια θέση καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης. Όμως σιγά-σιγά η φήμη του όλο και εξαπλωνόταν και έτσι το 1913, με την βοήθεια του Μαξ Πλανκ, ιδρύθηκε γι' αυτόν ειδικά μια θέση στο Ινστιτούτο Kaiser Wilhelm της Πρωσικής Ακαδημίας Επιστημών (Βερολίνο). Η θέση αυτή τον άφηγε ελεύθερο να αφοσιωθεί στην έρευνα χωρίς οικονομικές δυσκολίες και υπηρεσιακά καθήκοντα. Τα ενδιαφέροντα του Αϊνστάιν εκείνη την εποχή εστιάζονταν στη **βαρύτητα** και άρχισε από εκεί που ο Νεύτωνας είχε αφήσει το θέμα αυτό περισσότερο από δύο αιώνες πριν. Το 1915 ο Αϊνστάιν δημοσίευσε τη μελέτη του για την **γενική θεωρία σχετικότητας η οποία συνέδεσε τη βαρύτητα με τη δομή του χώρου και του χρόνου**. Στη θεωρία αυτή η δύναμη της βαρύτητας μπορεί να θεωρηθεί ότι προέρχεται

από μια ατέλεια του χωροχρόνου* γύρω από ένα υλικό σώμα, έτσι ώστε μια γειτονική μάζα να τείνει να κινηθεί προς αυτό, όπως ένας βώλος κυλάει προς τη βάση μιας κοιλότητας. Η γενική θεωρία της σχετικότητας έχει αντιμετωπίσει με επιτυχία πειραματικούς ελέγχους βασισμένους σε διάφορα φαινόμενα μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν και τρία που πρότεινε ο ίδιος ο Αϊνστάιν (μετατόπιση περιηλίου, εκτροπή του φωτός, βαρυτική μετατόπιση προς το ερυθρό). Μερικές άλλες λεπτομέρειες της γενικής θεωρίας της σχετικότητας είναι δύσκολο να ελεγχθούν πειραματικά και διατηρούν μέχρι σήμερα την θεωρητική τους υπόσταση. Όμως η θεωρία αυτή παίζει κεντρικό ρόλο στην κοσμολογική έρευνα της δομής του σύμπαντος, στο σχηματισμό και την εξέλιξη των αστέρων. Παρ' όλη την πειραματική επαλήθευση αρκετών προβλέψεων της γενικής σχετικότητας, μεγάλη μερίδα θεωρητικών φυσικών αντιμετώπιζε για πολλά χρόνια τη θεωρία αυτή με σκεπτικισμό. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν να απονεμηθεί στον Αϊνστάιν το 1921 το βραβείο Νόμπελ από την Σουηδική Ακαδημία για την ερμηνεία του φωτοηλεκτρικού φαινομένου και όχι για την τότε μυστηριώδη και αμφιλεγόμενη γενική θεωρία της σχετικότητας.

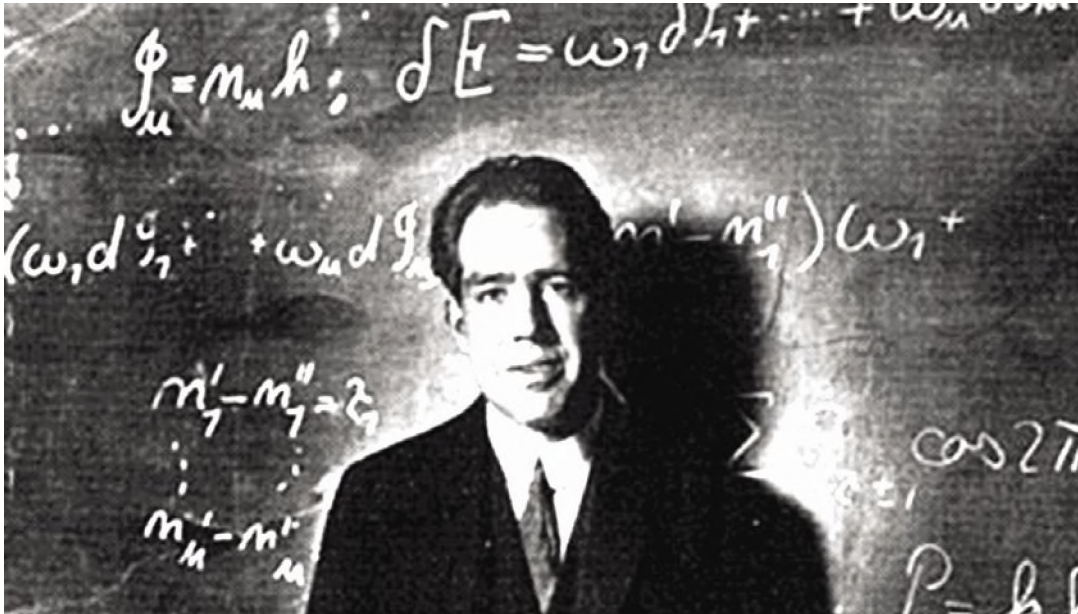
* Χωροχρόνος ή χώρος Minkowski είναι ένας τετραδιάστατος χώρος όπου το στίγμα ενός συμβάντος καθορίζεται από τρεις «χωρικές» συντεταγμένες x, y, z και μια «χρονική» t στην οποία πραγματοποιείται.

Ο Αϊνστάιν είχε και άλλες σημαντικές συνεισφορές στην εξέλιξη της σύγχρονης φυσικής

όπως είναι η ιδέα της εξαναγκασμένης εκπομπής ακτινοβολίας, η οποία οδήγησε 40 χρόνια αργότερα στην ανακάλυψη του Λέιζερ (Laser). Ωστόσο, σ' όλη του τη ζωή απέρριπτε την πιθανολογική ερμηνεία της κβαντομηχανικής σε φαινόμενα ατομικής κλίμακας (ερμηνεία της σχολής Κοπεγχάγης) και τάχθηκε υπέρμαχος της ντετερμινιστικής (αιτιοκρατικής) άποψης. Αναφέρεται ότι **είχε πει «ο Θεός δεν παίζει ζάρια με τον κόσμο»**, για να τονίσει ότι η κβαντομηχανική υπολογίζει μόνο την πιθανότητα να συμβεί ένα γεγονός, οπότε η μελλοντική κατάσταση ενός φυσικού συστήματος δεν είναι μονοσήμαντη γνωστή. **Η διαμάχη του γι' αυτό το θέμα με το Νιλς Μπορ έμεινε ιστορική.**

Ο Αϊνστάιν έγινε μια παγκόσμια διασημότητα, αλλά η φήμη του δεν του παρείχε ασφάλεια όταν ο Χίτλερ και οι Ναζί απέκτησαν ισχύ στη Γερμανία γύρω στο 1930. Έφυγε το 1933 (χρονιά που έγραφε με τον Φρόντντ το έργο «Πατί πόλεμος») και εργάστηκε στο Ινστιτούτο Προχωρημένων Σπουδών (Institute for Advanced Studies) του Princeton στο New Jersey αποφεύγοντας τη μοίρα των άλλων Ευρωπαίων Εβραίων που έπεσαν στα χέρια των Γερμανών. Το 1940 απέκτησε την αμερικανική υπηκοότητα. Αφιέρωσε τα περισσότερα από τα τελευταία του χρόνια σε μια ανεπιτυχή έρευνα για μια ενοποιημένη θεωρία βαρύτητας - ηλεκτρομαγνητισμού. Δυστυχώς το πρόβλημα αυτό δεν έχει λυθεί μέχρι σήμερα, η λύση του οποίου θα ήταν πολύ σημαντική για τον φυσικό κόσμο.

Νιλς Μπορ (Niels Bohr)

Ο Νιλς Μπορ (1885-1962), δεύτερος σε σπουδαιότητα φυσικός του 20^{ου} αιώνα μετά τον Αϊνστάιν, γεννήθηκε και πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στην Κοπεγχάγη. Σπούδασε στο πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης όπου εκτός από εξαιρετικός φοιτητής ήταν και πολύ καλός παίκτης στη ποδοσφαιρική ομάδα του Πανεπιστημίου. Το 1911 αφού πήρε το διδακτορικό του πήγε στην Αγγλία να εργαστεί στο Καίμπριτζ (Cambridge) με τον Τόμσον (J.Thomson) που είχε ανακαλύψει το 1897 το ηλεκτρόνιο και μετά στο Μάντσεστερ (Manchester) με τον Ράδερφορντ (E-Rutherford) ο οποίος μόλις είχε δείξει ότι το άτομο αποτελείται από ένα κεντρικό πυρήνα (θετικά φορτισμένο) που περιβάλλεται από ηλεκτρόνια τα οποία περιφέρονται σε μεγάλες αποστάσεις γύρω από αυτόν (ατομικό πλανητικό υπόδειγμα). Επιστρέφοντας στην Κοπεγχάγη το 1913 ο Μπορ μπροστά στην ολοφάνερη αδυναμία της κλασσικής φυσικής να εξηγήσει τόσο την ευστάθεια των ατόμων όσο

και τα φασματοσκοπικά δεδομένα, προχώρησε στη διατύπωση **δύο υποθέσεων (συνθηκών)** που έρχονταν σε καθαρή αντίθεση με τις πιο βασικές αρχές της κλασσικής θεωρίας. Πρόκειται για ένα ετερόκλητο μείγμα από μη κλασσικές παραδοχές (όπως η παραδοχή της κβάντωσης) διατυπωμένες όμως μέσα σε ένα καθαρά κλασικό εννοιολογικό πλαίσιο. Ο Μπορ μπόρεσε να φτάσει στη διατύπωση των φερώνυμων συνθηκών μόνο χάρη στο γεγονός ότι τα φασματοσκοπικά δεδομένα για τα άτομα - ιδιαίτερα το άτομο του υδρογόνου - είχαν φτάσει σε ένα τόσο υψηλό σημείο επεξεργασίας ώστε να δείχνουν καθαρά την κατεύθυνση προς την οποία έπρεπε να κινηθεί μια θεωρητική τους ερμηνεία.

Πρώτη Συνθήκη Μπορ:

«Οι ενεργειακές καταστάσεις των ατόμων είναι κβαντωμένες. Οι επιτρεπόμενες τιμές ενέργειας δίνονται από την σχέση $E_n = -h f_n$, όπου f_n η ακολουθία των φασματικών όρων κάθε ατόμου. Κάθε επιτρεπόμενη ενέργεια

ορίζει μια «στάσιμη κατάσταση» στην οποία το άτομο δεν ακτινοβολεί. Ακτινοβολία εκπέμπεται μόνο κατά την μετάβαση ηλεκτρονίου από μια ανώτερη σε μια κατώτερη ενεργειακή στάθμη. Η συχνότητα του εκπεμπόμενου φωτονίου προσδιορίζεται από την διατήρηση της ενέργειας: $hf = E_n - E_m$ ($E_n > E_m$).

Η κβάντωση των ενεργειακών καταστάσεων είναι ιδέα - κλειδί της θεωρίας του Μπορ που εξηγεί με τον πιο αβίαστο τρόπο το μυστήριο της ατομικής σταθερότητας.

Δεύτερη Συνθήκη Μπορ:

«Επιτρέπονται μόνο εκείνες οι κυκλικές τροχιές για τις οποίες το μέτρο της στροφορμής του ηλεκτρονίου είναι ακέραιο πολλαπλάσιο της σύγχρονης σταθεράς του Πλανκ h $fi = h/2\pi$ » (κβάντωση στροφορμής)».

Η έννοια της κβάντωσης της στροφορμής φαίνεται ότι προέρχεται αποκλειστικά από την Gedankenkuche (κουζίνα ιδεών) του Μπορ, όπως πολύ σωστά ειπώθηκε από τον Αϊνστάιν. Πράγματι, σε μερικά από τα μετέπειτα γραπτά του, ο Μπορ υπογράμμισε έντονα ότι η κβάντωση της στροφορμής ήταν ένα αξίωμα που δεν προέκυπτε από κάποιον βαθύτερο νόμο και ότι η ισχύς της εξαρτιόταν απλά από την συμφωνία μεταξύ του μοντέλου του και των πειραματικών δεδομένων. Ο Μπορ χρησιμοποίησε ως οδηγό την απαίτηση ότι στο όριο μεγάλων κβαντικών αριθμών, η θεωρία του θα έπρεπε να δίνει τα ίδια αποτελέσματα όπως και η κλασική φυσική, την αποκαλούμενη αρχή της αντιστοιχίας (correspondence principle).

Συμβολικά γράφουμε:

όριο [κβαντικής φυσικής] = [κλασική φυσική]
 $n \rightarrow \infty$

όπου n είναι ένας χαρακτηριστικός κβαντικός αριθμός του φυσικού συστήματος.

Στα χέρια του Μπορ η αρχή της αντιστοιχίας έγινε ένα αριστοτεχνικό εργαλείο για τον έλεγχο επαναστατικών κβαντικών αποτελεσμάτων

καθώς και μια πηγή θεμελιωδών αξιωμάτων για ατομικά συστήματα.

Η θεωρία του Μπορ (κβαντικό μοντέλο του ατόμου) γνώρισε αρχικά σημαντικές επιτυχίες, ιδιαίτερη στη σωστή πρόβλεψη των φασμάτων εκπομπής των υδρογονοειδών ιόντων, όπως το He^+ καθώς και των αλκαλικών ατόμων τα οποία μοιάζουν αρκετά με το υδρογόνο, μια και έχουν ένα μόνο ηλεκτρόνιο στη εξωτερική τους στοιβάδα. Όμως πολύ γρήγορα φάνηκαν και οι αδυναμίες της, ιδιαίτερα στη μελέτη των πολυηλεκτρονικών ατομικών συστημάτων.

Στις επιτυχίες μπορούν να συμπεριληφθούν και τα παρακάτω τα οποία περιέχονται στη τριμερή δημοσίευση (τριλογία) του Μπορ το 1913:

- ✓ Εξήγησε το περιορισμένο αριθμό γραμμών που παρατηρούνται στο φάσμα απορρόφησης του υδρογόνου σε σύγκριση με το φάσμα εκπομπής.
- ✓ Εξήγησε την εκπομπή των ακτίνων X από άτομα.
- ✓ Εξήγησε την πυρηνική προέλευση των σωματιδίων β.
- ✓ Εξήγησε τις χημικές ιδιότητες των ατόμων μέσω του μοντέλου των ηλεκτρονικών στοιβάδων.
- ✓ Εξήγησε πως τα άτομα συνδέονται για να σχηματίσουν μόρια.

Το έτος 1922 απονεμήθηκε στο Νιλς Μπορ το βραβείο Νόμπελ «για την προσφορά του στην έρευνα της δομής των ατόμων και της εκπεμπόμενης από αυτά ακτινοβολίας».

Η δύναμη της θεωρίας του Μπορ βρισκόταν όχι τόσο στη θεωρητική της θεμελίωση, η οποία σε πολλούς φαινόταν ελάχιστα πειστική ή ακόμα και παράξενη, όσο στο ότι επικυρώθηκε πειραματικά σε ένα ευρύτατο φάσμα φαινομένων.

Στις δεκαετίες του 1920 και 1930 διήμυθε το Ινστιτούτο Προωθημένων Ερευνών της Κοπεγχάγης το οποίο επιχορηγούσε το εργοστάσιο μπύρας Carlsberg (αυτή ίσως είναι και η μεγαλύτερη συμβολή της μπύρας στη θεωρητική φυσική).

Το Ινστιτούτο αυτό ήταν πόλος έλξης για πολλούς

“ Ο Μπορ ήταν μεγάλος επιστήμονας. Ήταν όμως και ένας μεγάλος Δανός και ένας μεγάλος άνθρωπος ”

JOHN ARCHIBALD WHEELER

διάσημους επιστήμονες και έγινε κέντρο ανταλλαγής ιδεών. Η ερμηνεία της κβαντομηχανικής που εισηγήθηκε ο Μπορ έμεινε γνωστή ως ερμηνεία της **Σχολής της Κοπεγχάγης**. Βασικά στοιχεία αυτής της ερμηνείας ήταν η αρχή της συμπληρωματικότητας του Μπορ και η αρχή απροσδιοριστίας του Χάιζενμπεργκ (Heisenberg). Έμεινε ιστορική η διαμάχη του με τον Αϊνστάιν ο οποίος δεν μπορούσε να δεχτεί την πιθανοκρατική φύση της κβαντομηχανικής. Όταν ο Μπορ επισκέφθηκε τις ΗΠΑ το 1939 έφερε τα πρώτα νέα για τη σχάση του πυρήνα του Ουρανίου -235 που μόλις είχε επιτευχθεί στο Βερολίνο από τους Hahn και Strassmann. Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώθηκαν

σύνομα και από άλλους ερευνητές και απετέλεσαν τα θεμέλια πάνω στα οποία οι Αμερικανοί κατασκεύασαν την πρώτη ατομική βόμβα. Αν και ο ίδιος εργάστηκε στο πρόγραμμα Manhattan (δηλαδή, της κατασκευής της ατομικής βόμβας) έως το 1945, είχε αντιταχθεί αποφασιστικά στο μονοπώλιο των πυρηνικών όπλων και πίστευε ακράδαντα στην αναγκαιότητα του ελέγχου αυτών. Μετά τον πόλεμο αφιέρωσε τη ζωή του στις ειρηνικές εφαρμογές της ατομικής (πυρηνικής) ενέργειας. Ήταν μεγάλος ανθρωπιστής. Όπως είπε και ο John Archibald Wheeler «Ο Μπορ ήταν μεγάλος επιστήμονας. Ήταν όμως και ένας μεγάλος Δανός και ένας μεγάλος άνθρωπος». ☑

4

ΑΡΘΡΑ - ΑΠΟΨΕΙΣ

Φοιτητές του ΤΕΙ Αθήνας κατέκτησαν την 3^η θέση στο διαγωνισμό Image Cup της Microsoft

Η Microsoft διοργανώνει, από το 2003 σε διεθνές επίπεδο και από το 2004 και στην Ελλάδα, το διαγωνισμό Image Cup που απευθύνεται σε άτομα μεγαλύτερα των 16 ετών και φοιτητές ΑΕΙ, ΤΕΙ και ΙΕΚ. Η θεματική του διαγωνισμού επηρεάζεται κάθε χρόνο από τους στόχους των Ηνωμένων Εθνών και φέτος αφορούσε στα περιβαλλοντολογικά προβλήματα.

Οι φοιτητές του τμήματος Πληροφορικής ΤΕΙ Αθήνας **Χρήστος Γεωργίου, Βασίλειος Παπαφώτης, Ευστράτιος Προβατόπουλος, Βασιλική Τσακανίκα**, κατέκτησαν την 3^η θέση ως «eRecycle Team» με το project: “Πρόγραμμα διαχείρισης των ανακυκλώσιμων του καταναλωτή μέσω internet”, για το οποίο έχουν ήδη εκδηλώσει ενδιαφέρον τρεις Δήμοι της Αττικής.

Το πρόγραμμα παρουσίασαν οι φοιτητές στην Επιστημονική Διημερίδα του Γραφείου Διασύνδεσης του ΤΕΙ Αθήνας “Από τις σπουδές στην επαγγελματική επιτυχία” που έγινε στο Συνεδριακό Κέντρο του Δήμου Αιγάλεω στις 9 και 10 Ιουνίου 2008, ενώ δισέλιδη παρουσίαση της επιτυχίας του eRecycle Team έκανε η εφημερίδα “Καθημερινή” στο κυριακάτικο ένθετο της 14-9-2008 με τίτλο “Οι «πράσινοι» πληροφορικάριοι”.

IMAGE CUP
Microsoft

Η πτωματική σύνοδος & η περίοδος της πορνοκρατίας

Υπάρχουν στιγμές και περίοδοι στην ιστορία του Χριστιανισμού που όλοι θα ευχόμασταν να μην υπήρχαν. Η ιστορία όμως καταγράφει, αναλύει και εξηγεί τα γεγονότα και αφήνει σε όλους εμάς τους αναγνώστες της την κρίση και την κριτική γι' αυτά.

Καθήκον του ιστορικού είναι μόνον η αμερόληπτη εξιστόρηση των συμβάντων, χωρίς αφορισμούς, εμπάθεια και ιδεοληψίες, αλλά -στο μέτρο του δυνατού- αντικειμενικά, όσο και αν αυτό είναι δύσκολο όταν αναφέρεται σε μία από τις μελανότερες περιόδους της εκκλησιαστικής ιστορίας της θρησκείας της αγάπης και του ελέους.

Με τον όρο «Πορνοκρατία» χαρακτηρίζεται, διεθνώς και επισήμως, μία σκοτεινή περίοδος της παπικής εκκλησίας που ξεκινά το 904 μ.Χ. με την άνοδο στον παπικό θρόνο του πάπα Σέργιου 3^{ου} (Serge III) και τελειώνει το 963 μ.Χ. με την καθαίρεση του πάπα Ιωάννη 12ου (Jean XII).

του Α. Καμμά*

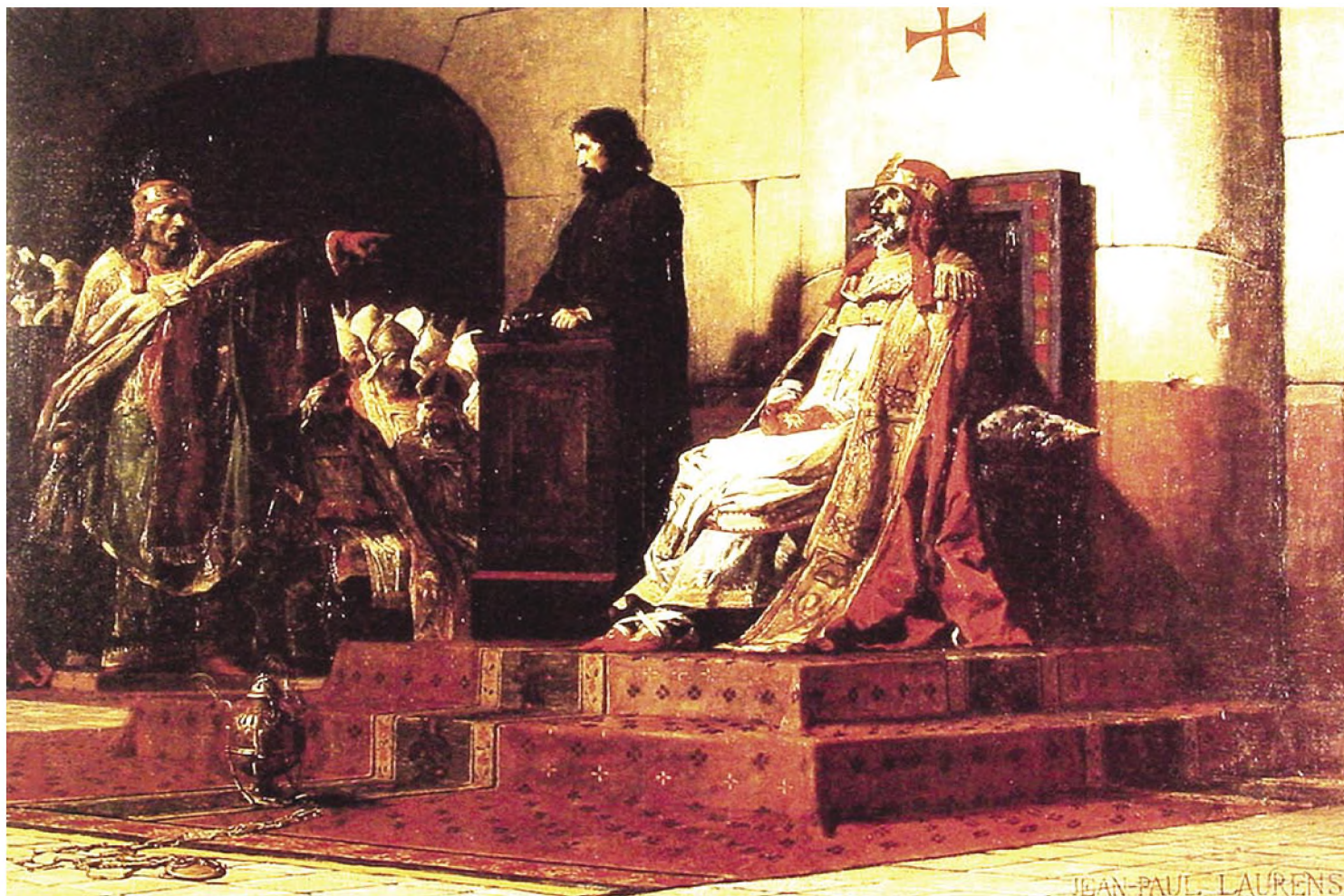
Το χαρακτηριστικό αυτής της περιόδου ήταν ο ασφυκτικός εναγκαλισμός της Αγίας Έδρας από τη μεγάλη και ισχυρή οικογένεια του Θεοφύλακτου (Theophylacte), κόμη του Τούσκουλου και, κυρίως, των γυναικών της οικογένειάς του, της συζύγου του Θεοδώρας (Theodora I

Ancienne) και των δύο κορών των της Θεοδώρας της Νεώτερης (Theodora la Jeune) και της Μαροζίας (Marozie de Tusculum) οι οποίες, μέσα από συνομωσίες και ερωτικές μεθοδεύσεις, (εξ ου και ο όρος πορνοκρατία) καθαιρούσαν και αναγόρευαν προκαθήμενους της Ρωμαϊκής εκκλησίας.

Αν και επίσημα η μαύρη αυτή περίοδος ξεκινά από το 904 μ.Χ. οι προϋποθέσεις της ξεκινούν, δύο περίπου δεκαετίες νωρίτερα, όταν το 882 μ.Χ. πέθανε ο πάπας Ιωάννης 8^{ος} (Jean VIII) την ίδια εποχή περίπου που διαλυόταν το κράτος των Καρολιδών και οι μεγάλες αριστοκρατικές οικογένειες της Ρώμης επιχειρούσαν τον έλεγχο της Αγίας Έδρας.

Στην Ιταλία ήταν διάχυτη η προτίμηση του λαού για επιλογή στο αξίωμα του αυτοκράτορα, του Αρνούλφου της Καρίνθιας (Arnulf de Carinthie), νόθου γιου του βασιλιά της Βαυαρίας και δούκα της Καρίνθιας, Καρόλου (Charles de Carinthie). Στη λαϊκή όμως αυτή προτίμηση αντιτάχθηκε η πανίσχυρη οικογένεια των Spoleti που υποχρέωσε το διάδοχο του πάπα Ιωάννη 8^{ου}, Ετιέν 5^ο (Etienne V) να στέψει αυτοκράτορα της

*Ο Α. Καμμάς είναι ιατρός, Αντιπρόεδρος του ΤΕΙ-Α

Ο Πάπας Ετιέν ο 6^{ος} "κατηγορεί" το πτώμα του Πάπα Φορμόζο
 τίνακας του Jean Paul Laurens (Μουσείο της Nantes)

Ιταλίας τον Γκυ του Σπολέτι (Guy de Spolète). Τον Ετιέν 5^ο, μετά το θάνατό του, διαδέχθηκε ο πάπας Φορμόζο (Formose) ο οποίος, κάτω και πάλι από την ισχυρή πίεση των Σπολέτι, έστειψε αυτοκράτορα, μετά το θάνατο του Γκυ (894), τον γιο του Λαμπέρ (Lambert de Spolète). Όταν όμως, το 896 μ.Χ. πέθανε ο Λαμπέρ, ο Φορμόζο έκρινε ότι ήλθε η στιγμή να απαλλαγεί η Αγία Έδρα, από την κηδεμονία της Ιταλικής αριστοκρατίας και, αυθαίρετα, έστειψε αυτοκράτορα της Ιταλίας τον Αρνούλφο της Καρίνθιας. Οι Σπολέτι, οργισμένοι, εγκατέλειψαν τη Ρώμη σχεδιάζοντας την επάνοδό των και την εκδίκηση εναντίον του Φορμόζο τον οποίο θεωρούσαν προδότη της μεταξύ των συμφωνίας.

Λίγο αργότερα όμως (897) ο Φορμόζο πέθανε και τον διαδέχθηκε ο Βονιφάτιος 6ος (Boniface VI) του οποίου όμως η πρωτοκαθεδρία κράτησε μόνο 15 ημέρες.

Οι Σπολέτι επανήλθαν στη Ρώμη και «αναγόρευσαν» πάπα της Ρωμαϊκής εκκλησίας τον Ετιέν 6^ο (Etienne VI), πειθήνιο όργανό τους και ορκισμένο εχθρό του, νεκρού πια, Φορμόζο.

Και τότε αποφασίσθηκε και υλοποιήθηκε από τους Σπολέτι και τον πάπα το πιο φρικιαστικό γεγονός στην ιστορία της χριστιανικής εκκλησίας: **Η Δίκη του πτώματος του πάπα Φορμόζο από μία σύνοδο ιταλών καρδινάλιων υπό την προεδρία του πάπα Ετιέν 6^{ου}.**

Η σύνοδος αυτή που συνήλθε το 897 στη Ρώμη, ξέθαψε το από εννεαμήνου ενταφιασμένο πτώμα

του Φορμόζο, το έντυσε με τα παπικά ενδύματα, το κάθισε στον παπικό θρόνο και ανέθεσε σ' έναν έντρομο διάκονο το ρόλο του δικηγόρου του πτώματος.

Η μακάβρια αυτή παράσταση, που καταγράφηκε στην ιστορία με το όνομα «**πτωματική σύνοδος**» ("Synodus Horrenda" λατ. ή "Concile cadaverique" γαλ.), διήρκεσε πολλές ημέρες κατά τη διάρκεια των οποίων ο νεκρός Φορμόζο κατηγορήθηκε για άπειρα αδικήματα όπως προδοσία, κατάλυση των εκκλησιαστικών κανόνων και άλλα.

Όπως ήταν φυσικό, κηρύχθηκε έκπτωτος του παπικού αξιώματος, ακυρώθηκαν όλες οι πράξεις (βούλες) που υπέγραψε ως προκαθήμενος της Ρωμαϊκής εκκλησίας, του αφαιρέθηκαν τα παπικά διάσημα της στολής του και του απεκόπησαν τα τρία δάκτυλα του δεξιού χεριού του με τα οποία ευλογούσε -εν ζωή- το ποίμνιό του. Τέλος το ημιαποσυντεθημένο πλέον πτώμα του ρίχτηκε στο Τίβερι απ' όπου, μέρες αργότερα, περισυνελέγη από κάποιους ψαράδες.

Η πτωματική σύνοδος αποτέλεσε το έναυσμα σειράς συγκρούσεων μεταξύ Φορμοζιανών και Σπολετιανών.

Ο Ετιέν 6^{ος} συνελήφθη και στραγγαλίστηκε στο κελί της φυλακής του, τύχη που είχε αργότερα και ο πάπας Λέων 5^{ος} (Leon V) που ανήκε στους Σπολετιανούς αλλά δολοφονήθηκε από τον αντιπάπα Χριστόφορο (Christophore), τον τελευταίο Φορμοζιανό που, και αυτός με τη σειρά του, ανατράπηκε (904) από τον Σέργιο 3^ο (Serge III), πιστό τοποτηρητή των αριστοκρατικών οικογενειών της Ρώμης. **Η περίοδος της πορνοκρατίας είχε πια ξεκινήσει.**

Η Μαροζία (Marozie, Duchesse de Toscane, 892 - 937) ήταν κόρη του Θεοφύλακτου και της Θεοδώρας της Παλαιάς και αδελφή της Θεοδώρας της Νεώτερης.

Σε ηλικία 13 ετών έγινε, με την προτροπή των γονέων της, ερωμένη του πάπα Σέργιου 3^{ου} και απέκτησε από αυτόν ένα γιο, τον μετέπειτα πάπα

Ιωάννη 11^ο (Jean XI) με τον οποίο, αργότερα, συνήψε και αιμομικτικές σχέσεις.

Παντρεύτηκε, σε πρώτο γάμο τον Αλμπερίκ, δούκα του Σπολέτο (Albèric, duc de Spolète) με τον οποίο απέκτησε ένα γιο, τον Albèric II.

Κατηγόρησε τη μητέρα της ως ερωμένη του πάπα Ιωάννη 10^{ου} (Jean X) και τους δύο εραστές σαν υπεύθυνους του θανάτου του συζύγου της.

Με τη βοήθεια του αδελφού της Πέτρου συνέλαβε, φυλάκισε και, τελικά, δηλητηρίασε τον πάπα Ιωάννη X για να επιτύχει, λίγα χρόνια αργότερα (931) την άνοδο στο παπικό αξίωμα του γιου της (από τον πάπα Σέργιο 3^ο) Ιωάννη 11^{ου} (Jean XI).

Οι δύο επόμενοι γάμοι της με τον Γκυ της Τοσκάνης (Guy de Toscane) και τον Ούγο της Άελ (Hugues d' Arles) αύξησαν σημαντικά την εξουσία της όχι όμως και την επιρροή της στο γιο της Alberic II ο οποίος, το 932 εξεγέρθηκε εναντίον της και εναντίον του Hugues, τον οποίο εξεδίωξε από τη Ρώμη, ενώ έκλεισε στη φυλακή τη μητέρα του η οποία και πέθανε φυλακισμένη, πέντε χρόνια αργότερα.

Αυτό ήταν και το άδοξο τέλος αυτής της φοβερής γυναίκας που δεν δίσταζε μπροστά σε οποιοδήποτε εμπόδιο προκειμένου να κρατά τα ηνία της εξουσίας και της οποίας η ζωή και η δράση σημάδεψαν τόσο αρνητικά την ιστορία του Χριστιανισμού.

Η επικράτηση του Albèric II και ο θάνατος της Marozie κάθε άλλο παρά ηρέμησαν το πολιτικο-εκκλησιαστικό κλίμα στη Ρώμη.

Ο νέος ισχυρός άνδρας της αριστοκρατίας αρχικά στήριξε τον ημιδελφό του (από την ίδια μητέρα) πάπα Ιωάννη 11^ο αργότερα όμως (935) ήλθε σε ρήξη μ' αυτόν, τον συνέλαβε και τον έκλεισε στη φυλακή.

Ακολούθησε μία σειρά παπών - ανδρικών του Albèric II μέχρι τον Δεκέμβριο του 955 οπότε, ο αδίστακτος αυτός ηγέτης αποφάσισε να αναδείξει στο ύπατο ιερατικό αξίωμα της Ρωμαϊκής εκκλησίας τον ηλικίας μόλις 18 ετών

νόθο γιο του Οκταβιανό (Ottaviano), τον οποίο είχε αναγορεύσει καρδινάλιο σε ηλικία 8 ετών.

Ο νέος πάπας πήρε το όνομα Ιωάννης 12^{ος}.

Τα εννέα χρόνια της πρωτοκαθεδρίας του στη Ρωμαϊκή εκκλησία αποτέλεσαν την κορωνίδα και το επιστέγασμα αυτής της σκοτεινής περιόδου της ιστορίας.

Χωρίς στοιχειώδη εκκλησιαστική παιδεία και αγνοώντας τελείως τη Λατινική γραμματική, ο νέος πάπας μετέτρεψε την αυλή του σ' ένα τεράστιο οίκο ανοχής όπου οι ερωτικές απολαύσεις και η τρυφηλή ζωή βρισκόντουσαν σε καθημερινή συνύπαρξη με φρικαλεότητες και ωμή βία εναντίον όποιου εκρίνετο ανεπιθύμητος σ' αυτήν. Το παλάτι του Lateran στέγαζε τα χωρίς φραγμό όργανα της παπικής αυλής όπου οι συνδαιτυμόνες έπιναν εις υγείαν του Διαβόλου, τύφλωναν και ευνούχιζαν όσους τους κατέκριναν και σπαταλούσαν απλόχερα τους εκκλησιαστικούς θησαυρούς.

Σε επίπεδο πολιτικό, ο Ιωάννης 12^{ος} δεν δίστασε να ανοίξει την πόρτα της εξουσίας στον Γερμανό αυτοκράτορα Όθωνα 1^ο (Otton I) ο οποίος του εγγυήθηκε τα προνόμιά του, για να έλθει αργότερα σε ρήξη με αυτόν, να εκδιωχθεί από τη Ρώμη, να επανέλθει αργότερα σ' αυτήν επιδιώκοντας νέα σύμπραξη με τους Γερμανούς και τελικά να αφήσει την τελευταία του πνοή το 964, σε ηλικία μόλις 27 ετών, πιθανότατα κάτω από τα κτυπήματα ενός ζηλιάρη συζύγου μιας από τις ερωμένες του.

Με το θάνατό του **έκλεισε ιστορικά η περίοδος της πορνοκρατίας** όχι όμως και τα προβλήματα της Ρωμαϊκής εκκλησίας τα οποία συνεχίστηκαν για ένα περίπου αιώνα ακόμα, μέχρι την ιστορική σύνοδο του Sutri, το 1046, που έβαλε μία σειρά σε όλα αυτά τα ζητήματα τα οποία, επί ενάμιση αιώνα, διέσυραν και εξευτέλισαν αξίες, αρχές και κάθε έννοια δικαίου και ηθικής επί των οποίων στηρίζεται το αιώνιο κήρυγμα του Ναζωραίου. ☑

Ο εμβολιασμός φοιτητών της ΣΕΥΠ κατά της ηπατίτιδας Β' μια πρωτοβουλία του ΤΕΙ Αθήνας με μεγάλη ανταπόκριση

Συνεχίζεται με επιτυχία ο εμβολιασμός κατά της Ηπατίτιδας Β για όλους τους φοιτητές της ΣΕΥΠ, που γίνεται από το Τμήμα Επισκεπτών/τριών Υγείας στο κτίριο της οδού Θηβών 274.

Μέχρι στιγμής έχουν εξεταστεί και υποβληθεί σε ορολογικό έλεγχο δεικτών ηπατίτιδας Β, συνολικά 450 φοιτητές, 118 από τους οποίους εμβολιάστηκαν. Πλήρες σχήμα εμβολιασμού έλαβαν 72 άτομα και σε 46 άτομα κρίθηκε απαραίτητο και χορηγήθηκε επαναληπτική δόση. Στην παρούσα φάση η υλοποίηση του προγράμματος και η εποπτεία των εμβολιασμών γίνεται με όλες τις προβλεπόμενες διαδικασίες από τον υπεύθυνο Ιατρό, επικ. καθηγητή του Τμήματος ΕΕΥ, **Δημήτριο Χανιώτη**, την Προϊσταμένη του Τμήματος ΕΕΥ καθηγήτρια **Μελπομένη Στοϊκίδου** και την Ε.Τ.Π. κ. **Α. Περδικάρη**. Όλο το πρόγραμμα εμβολιασμών βρίσκεται υπό την αιγίδα του ΤΕΙ Αθήνας και την αμέριστη συμπαράσταση του Προέδρου του ΤΕΙ-Α, Καθηγητή κ. **Δ. Νίνου** και της Διευθύντριας ΣΕΥΠ καθηγήτριας κ. **Ε. Πρωτόπαππα**.

Πληροφορίες σχετικά με το πρόγραμμα των εμβολιασμών παρέχονται από το Τμήμα ΕΕΥ στο τηλέφωνο **210 5385742**, κ. **Περδικάρη**. ☑

Δημήτριος Χανιώτης, επικ. καθηγητής ΕΕΥ

Σμύρνη: Η μητρόπολη του μικρασιατικού ελληνισμού

του Γ. Παννακόπουλου*

Η ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ, ξαπλωμένη νωχελικά στον μυχό του Ερμαίου κόλπου, ανέπνεε τον μπάτη και απολάμβανε τα προνόμια της εξαιρετικής γεωγραφικής θέσης, που διαμόρφωσαν και συντήρησαν τον μύθο της δια μέσου των αιώνων. Πόλη παράλια, επίπεδη, με τον λόφο του Πάγου να δεσπάζει στη νότια άκρη της, η Σμύρνη επεκτάθηκε κατά τον 19^ο αιώνα προς τον βορρά, όπου εγκαταστάθηκαν ελληνικοί κυρίως πληθυσμοί αλλά και Ευρωπαίοι που μετακινήθηκαν από την περιοχή της παραδοσιακής εγκατάστασής τους, τον Φραγκομαχαλά. Κατά μήκος της παράλιας ζώνης οικοδομήθηκαν εντυπωσιακά κτίρια αλλά και τα πρώτα σπίτια, που διαμόρφωσαν τον τελευταίο τύπο της σμυρναϊκής αστικής κατοικίας: οικίες διώροφες, υπερυψωμένες, με κεραμοσκεπές και τα χαρακτηριστικά ξύλινα, κλειστά μπαλκόνια. Η Σμύρνη, πολύγλωσση και πολυπολιτισμική, συνταίριαζε μαγευτικά εικόνες από την Ανατολή και τη Δύση. Η εντυπωσιακή οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη, στην οποία τόσο είχε συμβάλει το ελληνικό στοιχείο, όσο και ο εξωστρεφής κοσμοπολίτικος χαρακτήρας της, προκάλεσαν από νωρίς το ενδιαφέρον των ρομαντικών Ευρωπαίων περιηγητών. Μια πολυεθνική μητρόπολη της Μεσογείου η

Σμύρνη, με πληθυσμό που έφτανε λίγο πριν από την Καταστροφή τους 300.000 κατοίκους, συγκέντρωνε στους κόλπους της Έλληνες, Οθωμανούς, Αρμένιους, Εβραίους και Δυτικούς. Η ανάπτυξη δημιούργησε νέες ανάγκες, που οδήγησαν στην αναδιοργάνωση της πόλης. Οι κάτοικοι, Έλληνες στην πλειονότητά τους, εγκαταστάθηκαν στις γύρω περιοχές, οι οποίες, με την ανάπτυξη των μέσων μεταφοράς, μετατράπηκαν σε προάστια. Μια ομάδα χωριών σε ημικυκλική διάταξη κατά μήκος του κόλπου, περιτριγύριζαν τη Σμύρνη. Η διάταξή τους από τα νοτιοδυτικά προς τα βορειοανατολικά ήταν: Κοκαργιαλί, Γκιοζτεπέ, Καρανίνα, Σελαχανέ, Καρατάσι, Σμύρνη, Μερσινλί, Μπαϊρακλί, Αγία Τριάδα, Πετρωτά, Κορδελιό (ακριβώς απέναντι από τη Σμύρνη), του Παπά η Σκάλα, Τομάζου. Αλλά και μεσόγεια χωριά όπως ο Μπουρνόβας, ο Μπουιτζάς, ο Κουκλουτζάς και το Σεβδίκοϊ σταδιακά εντάχθηκαν στον ιστό της πόλης.

Το Κορδελιό, το πιο γνωστό και ίσως το πιο όμορφο από τα **χωριά - προάστια**, είχε αναπτυχθεί τα τελευταία πενήντα χρόνια και έως την Καταστροφή είχε εξελιχθεί σε μια μικρή πολιτεία 15.000 κατοίκων, εκ των οποίων τα δύο τρίτα ήταν Έλληνες. Ο επιβλητικός **Μπουρνόβας**, γύρω στα οκτώ χιλιόμετρα βορειοανα-

*Ο Γ. Παννακόπουλος είναι αναπλ. καθηγητής και Προϊστάμενος του τμήματος Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, τ. Διευθυντής των Γενικών Αρχείων του Κράτους

τολικά της Σμύρνης, με μνημειώδεις οικοδομές και ωραίους κήπους, δεν ήταν μόνο ένα όμορφο ελληνικό χωριό αλλά και παροικία των πλουσιότερων Αγγλων της Ανατολής.

Το λιμάνι, συνυφασμένο με την ιστορία της πόλης, αναδείχθηκε στον πιο αποφασιστικό συντελεστή της ευημερίας της Σμύρνης κατά τα νεότερα χρόνια. Η αύξηση της κίνησης των πλοίων δημιούργησε την ανάγκη λιμενικών έργων στη Σμύρνη, τα οποία παγίωσαν τη φυσιογνωμία της ως κέντρου των θαλάσσιων μεταφορών της Ανατολικής Μεσογείου. **Η**

Η παιδεία για τον μικρασιατικό ελληνισμό αποτελούσε όρο εθνικής ύπαρξης. Στη Σμύρνη λειτουργούσε πλήθος εκπαιδευτηρίων, ανάμεσα στα οποία εξέχουσα θέση κατείχε η περίφημη Ευαγγελική Σχολή, η οποία διέθετε σπουδαία βιβλιοθήκη και αξιόλογο μουσείο.

Σμύρνη, μετά την ολοκλήρωση των παραπάνω εργασιών κατά τη δεκαετία του 1870, αποτέλεσε **το δεύτερο σε κίνηση λιμάνι της αυτοκρατορίας μετά την Κωνσταντινούπολη**. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα το σύνολο σχεδόν του **θαλάσσιου εμπορίου** της δυτικής και νότιας Μικράς Ασίας διεξαγόταν από τη Σμύρνη. Δεκαεπτά ατμοπλοϊκές εταιρείες, ανάμεσα στις οποίες τέσσερις ελληνικές, εκτελούσαν τακτικά δρομολόγια συνδέοντας τη Σμύρνη με τα λιμάνια της Ευρώπης της νότιας Ρωσίας, της Μικράς Ασίας και της Μέσης Ανατολής. Στο τελωνείο (Κουμέρκι), συμβολικό τόπο συνάντησης του ανατολικού και δυτικού εμπορίου, στοιβάζονταν κάθε είδους εμπορεύματα.

Η πρόσχωση της παραλίας και η δημιουργία της προκουμαίας, άλλαξε την όψη του παραθαλάσσιου τμήματος της Σμύρνης και καθόρισε την εικόνα της πόλης στη νεότερη εποχή. Το 1874, όταν το έργο ολοκληρώθηκε, η φυσιογνωμία της Σμύρνης έμοιαζε με αυτή δυτικής πόλης. **Η προκουμαία**, την οποία διέσχισε ιππήλατο τραμ, είχε πλάτος 28 μέτρα και απλωνόταν σε μήκος 3.335 μέτρων. Χωριζόταν σε δύο τμήματα: το εμπορικό και το κοσμικό. Στο πρώτο υπήρχαν αποβάθρες, ναυτιλιακά και μεσιτικά γραφεία, τρακτορεία κ.τ.λ. Στο δεύτερο, πολυτελείς κατοικίες, αριστοκρατικά καφενεία και ξενοδοχεία, καταστήματα, θέατρα και λέσχες. Εδώ συναντούσε κανείς τα ξενοδοχεία Χουκ και Κραίμερ, το Θέατρο της Σμύρνης, τον κινηματογράφο Πατέ, την Τράπεζα της Ανατολής, τη Λέσχη των Κυνηγών και το περίφημο Σπόρτινγκ Κλαμπ. Η περιοχή της προκουμαίας αποτελούσε ένδειξη του κοσμοπολίτικου χαρακτήρα της πόλης και καταδείκνυε τη διάδοση του δυτικού τρόπου ζωής μεταξύ των κατοίκων. Η εντυπωσιακή της όψη, με τα λευκά μεγαλόπρεπα κτίρια, αποτελούσε την πρώτη εικόνα που αντίκριζαν οι ταξιδιώτες φθάνοντας στη Σμύρνη. Πλήθος περιηγητών και λογοτεχνών αφιέρωσαν στην προκουμαία τα πιο κοσμητικά προσωνύμια. Απ'

όλα κρατάμε τον **στίχο του Σμυρναίου ποιητή Νίκου Τουτουντζάκη: «Πόρπη σμαραγδοκέντητη σε ιωνικό χιτώνα».**

Στη Σμύρνη, η ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, η δημογραφική αύξηση και η πολεοδομική αναδιάρθρωση δημιούργησαν νέα σημεία αναφοράς, τα οποία, μαζί με όσα διατηρήθηκαν από παλιά, διαμόρφωσαν το νέο πρόσωπο της πόλης. Μνημεία των παρελθόντων χρόνων, κτήρια τεκμήρια της οικονομικής ευμάρειας, δημόσια καταστήματα χαρακτηριστικά της πολιτιστικής ακμής ή των πολιτικών εξελίξεων, τόποι λατρείας διαφορετικών θρησκειών, συναποτελούσαν το πρόσωπο της πόλης. Από το μεσαιωνικό φρούριο του Πάγου έως το κτήριο της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος και από την πλατεία Διοικητηρίου ως το Σπόρτινγκ κλαμπ, από τους βερχανέδες του Φραγκομαχαλά έως τα αρχοντικά της Πούντας και από τα πολυτελή ζαχαροπλαστεία της προκουμαίας έως τα τουρκικά καφενεία του επάνω μαχαλά, **η Σμύρνη αποκαλύπτεται ως κέντρο συνάντησης πολιτισμών και συνύπαρξης διαφορετικών εθνοτήτων.**

Το πολυεθνικό πρόσωπο της Σμύρνης αποτελούσε το κύριο χαρακτηριστικό της πόλης. Στη διαμόρφωση όμως της φυσιογνωμίας αυτής **καθοριστική ήταν και η συνεισφορά του ελληνισμού.** Οι Έλληνες αποτελούσαν τη σημαντικότερη εθνική κοινότητα τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Το μεγαλύτερο τμήμα των κατοίκων της πόλης, γύρω στους 150.000, μιλούσε ελληνικά, πίστευε στο ορθόδοξο δόγμα και σε γενικές γραμμές διατηρούσε υψηλό οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο. **Οι Έλληνες της Σμύρνης** είχαν συναίσθηση της ισχυρής θέσης τους στην πόλη, την οποία **οι ίδιοι οι Οθωμανοί αποκαλούσαν «άπιστη Σμύρνη».** Ο ορθόδοξος πληθυσμός είχε αρχίσει να νιώθει τμήμα της Ελλάδας πολύ πριν ο ελληνικός στρατός αποβιβαστεί στη ιωνική πρωτεύουσα. Οι Σμυρναίοι παρακολούθησαν από κοντά την εξέλιξη της μικρασιατικής επιχείρησης πανηγυ-

ρίζοντας τις στρατιωτικές επιτυχίες και αγωνιώντας όταν το τέλος έγινε ορατό.

Τα μέλη της ελληνικής κοινότητας συμμετείχαν στις κοινωνικές εκδηλώσεις και γιόρταζαν με λαμπρότητα τις θρησκευτικές γιορτές, που συχνά είχαν και εθνική σημασία. Η ανώτερη τάξη έλαμπε στους αποκριατικούς χορούς που δίνονταν στις αριστοκρατικές λέσχες, παρακολουθούσε τις ιπποδρομίες και τις παραστάσεις της όπερας και διοργάνωνε κάθε είδους φιλανθρωπικές εκδηλώσεις. Ο λαός διασκέδαζε στα καφενεία με τους ξακουστούς παιχνιδιάρηδες και στα μεγάλα θρησκευτικά πανηγύρια. Εντύπωση προκαλεί **η ελευθερία με την οποία οι Σμυρναίοι γιόρταζαν το Πάσχα** πυροβολώντας στον αέρα και ψάλλοντας δημόσια τον ελληνικό εθνικό ύμνο. Όπως σημειώνει στα 1887 ο περιηγητής L. de Launay **«καίγοντας πυρίτιδα οι Έλληνες της Σμύρνης εκδηλώνουν τη χαρά**

Πλήθος περιηγητών και λογοτεχνών αφιέρωσαν στη προκουμαία τα πιο κοσμητικά προσωνύμια. Απ' όλα κρατάμε τον στίχο του Σμυρναίου ποιητή Νίκου Τουτουντζάκη: «Πόρπη σμαραγδοκέντητη σε ιωνικό χιτώνα»

τους για την ανάσταση του Κυρίου που για αυτούς έχει και την έννοια της ανάστασης του Έθνους».

Η Σμύρνη από τα πρωτοχριστιανικά χρόνια αποτέλεσε **θρησκευτικό κέντρο** και στον μητροπολιτικό θρόνο της ανήλθαν σημαντικές προσωπικότητες όπως ο Άγιος Πολύκαρπος, ο οποίος μαρτύρησε στο στάδιο του Πάγου στα μέσα του 2^{ου} αιώνα μ.Χ.. Τα ύστερα χρόνια της μητρόπολης της Σμύρνης χαρακτηρίστηκαν από δύο επίσης μαρτυρικές φυσιογνωμίες: τον μετέπειτα οικουμενικό **Πατριάρχη Γρηγόριο Ε΄** και τον **Χρυσόστομο (Καλαφάτη)**.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, όπως αναφέρει ο Γάλλος περιηγητής Vital Cuinet, στη Σμύρνη υπήρχαν δεκατρείς ορθόδοξες εκκλησίες. Η **μητρόπολη της Αγίας Φωτεινής** ήταν από τις παλαιότερες. Το περίφημο καμπαναριό της, το πιο ψηλό και επιβλητικό κτίσμα της πόλης, κατασκευάστηκε το 1856 από τον αρχιτέκτονα Ξ. Λάτρη.

Το ευρύχωρο προαύλιο του μητροπολιτικού

ναού αποτέλεσε τόπο έκφρασης του λαϊκού αισθήματος. Εκεί συγκεντρώθηκε ο σμυρναϊκός λαός για να πληροφορηθεί και να πανηγυρίσει χαρμόσυνα γεγονότα όπως η κατάληψη της Σμύρνης από τον ελληνικό στρατό, αλλά και για να αναζητήσει καταφύγιο στις δύσκολες ημέρες του Αυγούστου του 1922. Οι Σμυρναίοι γνώριζαν καλά ότι ο μητροπολίτης τους θα ήταν πάντα εκεί και στις χαρές και στις λύπες. Πράγματι, ο **Χρυσόστομος**, συνεπής αγωνιστής της πίστης και της πατρίδας, αρνήθηκε να εγκαταλείψει το ποίμνιό του. **Διάλεξε ενσυνείδητα το δρόμο της θυσίας και σφράγισε με τον τραγικό του θάνατο το τέλος της μητρόπολής του.**

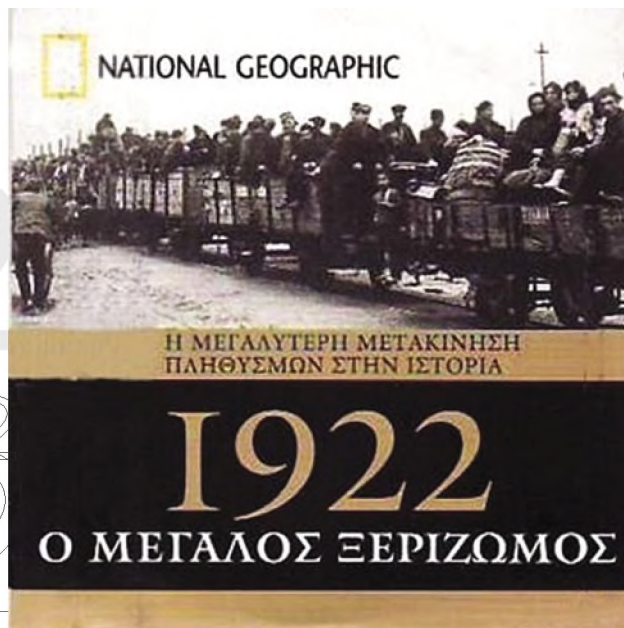
Η **παιδεία για τον μικρασιατικό ελληνισμό αποτελούσε όρο εθνικής ύπαρξης**. Στη Σμύρνη λειτουργούσε πλήθος εκπαιδευτηρίων, ανάμεσα στα οποία εξέχουσα θέση κατείχε η περίφημη **Ευαγγελική Σχολή**, η οποία διέθετε σπουδαία βιβλιοθήκη και αξιόλογο μουσείο. Ο σημαντικός ρόλος της **γυναικείας εκπαίδευσης**

εκτιμήθηκε νωρίς στη Σμύρνη με την ίδρυση το 1830 του Παρθεναγωγείου της Αγίας Φωτεινής, που αργότερα ονομάστηκε Κεντρικό Παρθεναγωγείο. Στα 1881 ιδρύθηκε το Ομήρειο Παρθεναγωγείο το οποίο, όπως και το Κεντρικό, διατηρούσε και διδασκαλείο.

Στη Σμύρνη του 19^{ου} αιώνα εντυπωσιάζει η δραστηριότητα της ελληνικής κοινότητας στην έκδοση έργων της δυτικής γραμματείας, χωρίς φυσικά να υπάρχει υστέρηση στην πρωτότυπη ελληνική λογοτεχνική παραγωγή. Από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα το θέατρο αντικατόπτριζε την ευμάρεια και τη συνολική πολιτιστική άνθηση της ελληνικής σμυρναϊκής κοινότητας. Στο ίδιο πλαίσιο τοποθετείται και η καλλιέργεια του αθλητισμού, που εκπροσωπήθηκε από τρεις συλλόγους: τον Πανιώνιο, τον Απόλλωνα, και τον Πέλοπα. Αλλά και ο πολιτισμός της καθημερινής ζωής, οι συνήθειες, οι συμπεριφορές και οι νοοτροπίες αποκάλυπταν το ζηλευτό κοινωνικό επίπεδο των Ελλήνων της Σμύρνης.

Αν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις επιβάλουν τους όρους των συνθηκών, στην Μικρά Ασία συνέβη το αντίθετο. Ο ελληνικός στρατός αποδύθηκε

σε μια εξαιρετικά επισφαλής επιχείρηση για να επιβάλει τους ευνοϊκούς όρους της συνθήκης των Σεβρών. Αναγκάστηκε σε μια ατελείωτη σειρά μαχών, που παρά τις συνεχείς επιτυχίες δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν την οριστική συντριβή του αντιπάλου. Το αδιέξοδο ήταν φανερό, αλλά οι κυβερνήσεις της περιόδου στάθηκαν αδύνατο να αποδεσμευτούν από τον καταστρεπτικό μονόδρομο της αλυτρωτικής πολιτικής. Οι ηρωικοί Έλληνες στρατιώτες αφέθηκαν να συναντήσουν το πεπρωμένο τους στο υψίπεδο της μικρασιατικής ενδοχώρας. Εκεί γράφτηκε ένα αληθινό πολεμικό έπος καθώς οι γενναίοι αυτοί άνδρες πολεμώντας ασταμάτητα προήλασαν, κάτω από εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες, ως τον ποταμό Σαγγάριο, λίγο έξω από την Άγκυρα. Μερικούς μήνες αργότερα (14 Αυγούστου 1922) ο καταπονημένος ελληνικός στρατός δεν θα αντέξει την τουρκική αντιπίθεση και το μέτωπο θα καταρρεύσει. **Η τελευταία πράξη του δράματος θα παιχθεί στη Σμύρνη, όπου ο χριστιανικός πληθυσμός θα υποστεί αβοήθητος τις τουρκικές βιαιοπραγίες και η όμορφη πόλη θα παραδοθεί στις φλόγες.** ☑

Αναζητώντας την ελληνική Σμύρνη

Η Σμύρνη συνδεδεμένη συνειρμικά με την τραγωδία του 1922, έχει ταυτιστεί στην κοινή νεοελληνική συνείδηση με την θριαμβευτική κορύφωση και οδυνηρό τέλος του ονείρου της Μεγάλης Ιδέας. Το φρικτό τέλος της Σμύρνης συμπυκνώνει το μαρτύριο ολόκληρου του μικρασιατικού ελληνισμού. Είναι χαρακτηριστικό ότι για πολλά χρόνια μετά την έλευση των Μικρασιατών στην Ελλάδα, πρόσφυγας και Σμυρνιός ήταν έννοιες ταυτόσημες. Πραγματική πρωτεύουσα η Σμύρνη αποτελεί ως τις μέρες μας σύμβολο της οικονομικής ανάπτυξης, της κοινωνικής ανέλιξης, της πολιτιστικής υπεροχής -της ακμής με δυο λόγια- του μικρασιατικού ελληνισμού.

Η εξαιρετική γεωγραφική θέση της πόλης καθόρισε την τύχη της καθ' όλη τη μακράιωνη ιστορία της. Απόληξη των χερσαίων δρόμων του εμπορίου της δυτικής Μικράς Ασίας και από τα σημαντικότερα λιμάνια της ανατολικής Μεσογείου ήταν σημαντικό κέντρο ήδη από τον 17^ο αιώνα. Η εντυπωσιακή όμως οικονομική ανάπτυξη που γνώρισε κατά τον 19^ο και τον πρώιμο 20^ο αιώνα και η συνακόλουθη κοινωνική εξέλιξη, ήταν αυτές που συντέλεσαν αποφασιστικά στην δημιουργία του θρύλου της Σμύρνης των νέων χρόνων. Η δημογραφική αύξηση, όπως και τα μεγάλα λιμενικά έργα με την κατασκευή της προκουμιάς, διαμόρφωσαν τη εικόνα μιας πολυεθνικής μεγαλούπολης, που συνταίριαζε με τρόπο μαγευτικό χαρακτηριστικά και νοοτροπίες από την Ανατολή και τη Δύση. Το ελληνικό στοιχείο της Σμύρνης σαφώς υπέρτερο αριθμητικά από τις υπόλοιπες εθνοθρησκευτικές κοινότητες, αλλά και με πρωτεύοντα ρόλο

σε όλους τους τομείς των επιχειρηματικών και επαγγελματικών δραστηριοτήτων, αναδείχθηκε σε καθοριστικό παράγοντα εκσυγχρονισμού της κοινωνίας της Σμύρνης. Με ζηλευτό επίπεδο εκπαίδευσης, πλήθος συλλόγων, φιλανθρωπικών οργανώσεων και ιδρυμάτων, εντυπωσιακή εκδοτική παραγωγή, ανεπτυγμένο αθλητισμό, αξιόλογη θεατρική κίνηση και με συνεκτική δύναμη την ορθόδοξη εκκλησία, η ελληνική κοινότητα διαμόρφωσε σταδιακά την «Γκιαούρ Ισμίρ», την «άπιστη Σμύρνη».

Η Σμύρνη, η δεύτερη πόλη της αυτοκρατορίας, ήταν μια αληθινή κοσμοπολίτικη μητρόπολη. Ωστόσο, η πολυπληθής, οικονομικά ισχυρή και πολιτιστικά ακμαία ελληνική κοινότητα καθόριζε σε μεγάλο βαθμό τη φυσιογνωμία της πόλης. Όταν η Ελλάδα επεκτάθηκε στην Ιωνία συνάντησε εκεί έναν παλλόμενο ελληνισμό που γιόρτασε την 2^η Μαΐου 1919 σαν την Ανάσταση που χρόνια περίμενε. Όμως την Ανάσταση ακολούθησε η «εις Αθήν κάθοδος» και στην πυρκαγιά που κατέστρεψε την ιωνική πρωτεύουσα αποτεφρώθηκαν τα όνειρα του ελληνισμού στη μικρασιατική γη.

Από την αρχαϊκή πόλη καταγωγής του «γενάρχη των Ελλήνων» Όμηρου ως την ασιατική πρωτεύουσα της ελληνοιστικής εποχής και από το χριστιανικό κέντρο των αποστολικών χρόνων, που αποτελούσε μια από τις επτά Εκκλησίες της Αποκαλύψεως, ως την λαμπερή μητρόπολη των νεωτέρων χρόνων, ο κύκλος της αναζήτησης της ελληνικής Σμύρνης έχει κλείσει. Ο μύθος της όμως συνεχίζει να ζει και να δυναμώνει στο διάβα του χρόνου. ☑

Η πείνα στην εποχή του Cern...

του Δ. Χανιώτη*

Στην αυγή του 21^{ου} αιώνα το παγκόσμιο σκηνικό της διατροφής εμφανίζεται εξαιρετικά πολύπλοκο, προβληματικό αλλά και παράδοξο.

Σε ένα σημαντικό τμήμα του πλανήτη εξακολουθεί ο πληθυσμός να υποσιτίζεται δραματικά και να πεινά «μέχρι θανάτου», ενώ ταυτόχρονα σε ένα άλλο τμήμα υπερσιτίζεται σε τέτοιο βαθμό ώστε να παχαίνει και να κινδυνεύει «μέχρι θανάτου». Οι εξελίξεις στην παραγωγή και την κατανάλωση τροφίμων προκαλούν ταυτόχρονα ελπίδα και φόβο και απασχολούν την επικαιρότητα σε μόνιμη βάση. Τα κατάλοιπα της φτώχειας, της πείνας και της ανέχειας από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έχουν αφήσει ανεξίτηλη τη σφραγίδα τους στη μνήμη του λαού μας και καθορίζουν ακόμη και σήμερα, ως «σύνδρομο της κατοχής», τη

διατροφική συμπεριφορά του. Δεν είναι τυχαίο ό,τι καταγράφει ο Γ. Σεφέρης στο προσωπικό του ημερολόγιο το 1942 για το φάσμα της πείνας, κάνοντας αναφορά στη λιμοκτονούσα τότε σκλαβωμένη Ελλάδα, με ανατριχιαστικό τρόπο: «...η πείνα σάρωσε κυριολεκτικά τις φτωχές συνοικίες του Πειραιά, καμιά περιουσία δεν αντέχει στα μυθώδη ποσά που γυρεύει η μαύρη αγορά. Το ψωμί είναι πηνήγνα δράμια το άτομο την ημέρα και έχει μόνο 1/6 πραγματικό σιτάρι συμπληρούμενο από αλεσμένα χαρούπια και βαλανίδια... Οι Γερμανοί αδιαφορούν αν ο κόσμος στην Ελλάδα πεθαίνει από την πείνα και χρησιμοποιούν το λάδι για καύσιμη ύλη μαζί με μπενζίνα...». Τέτοια παραδείγματα βασανιστικής πείνας υπάρχουν άπειρα στην ιστορία της ανθρωπότητας. Αυτά δικαιολογούν απόλυτα και την προτροπή της γιαγιάς στο εγγονάκι της να φιλήσει το ψωμί που έχει πέσει στο δάπεδο, διδάσκοντας έτσι τον απαιτούμενο σεβασμό στην τροφή, που στο παρελθόν δεν ήταν πάντα εξασφαλισμένη.

Η πείνα δυστυχώς και σήμερα σαν «σιωπηλό τσουνάμι» σαρώνει δεκάδες χώρες και κυρίως τις πολύ φτωχές αφού η φτώχεια είναι το σημαντικότερο αίτιό της και ευθύνεται για τις περισσότερες αρρώστιες και τους περισσότερους θανάτους στον κόσμο.

Ο ΟΗΕ στο πλαίσιο του Παγκοσμίου Επισιτιστικού Προγράμματος (WFP) κάνει εντατικές

**στον πλανήτη
μας, 143
εκατομμύρια
παιδιά
εξακολουθούν να
υποσιτίζονται.**

*Ο Δ. Χανιώτης είναι ιατρός, επικ. καθηγητής στο τμήμα Επισκεπτών / τριών Υγείας

Αλέκος Φασιανός, "Χρυσός σπορέας"

προσπάθειες περιστολής της πείνας σε ένα κόσμο αφθονίας.

Η λέξη «αφθονία» καταγράφεται χαρακτηρισικά με το παράδειγμα της Βρετανίας που πετά κάθε χρόνο στα σκουπίδια τρόφιμα αξίας 10 δισ. στερλινών που αντιστοιχούν στο 1/3 της τροφής. Τα περισσότερα από αυτά είναι άθικτα και από το ψυγείο προωθούνται κατευθείαν στο σκουπίδοτενεκέ.

Ενδιαφέρον είναι επίσης ότι η διαχείριση αυτών των σκουπιδιών - τροφίμων, επιβαρύνει τους Βρετανούς όχι μόνο οικονομικά με 1 δισ. στερλίνες, αλλά και περιβαλλοντικά αφού προκύπτει εκπομπή 18 εκατομμυρίων τόνων διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), δηλαδή ίση με το 20% της εκπομπής CO₂ των εκεί κυκλοφορούντων αυτοκινήτων σήμερα.

Στη στροφή του αιώνα ο ΟΗΕ παρουσίασε τους «Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας» για την

ανάπτυξη και βελτίωση των συνθηκών ζωής σε όλο τον κόσμο. Ο πρώτος στόχος αποβλέπει στην εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας. Ειδικότερα επιδιώκεται η μείωση στο μισό (50%) του ποσοστού των ανθρώπων που υποφέρουν από πείνα καθώς και η αντίστοιχη μείωση εκείνων που έχουν ημερήσιο εισόδημα λιγότερο από ένα δολάριο. Σημείο αναφοράς ορίστηκε το ποσοστό φτώχειας του 1990 και καταληκτική ημερομηνία επίτευξης του στόχου το έτος 2015. Μέτρο παρακολούθησης της προόδου χρησιμοποιείται το ποσοστό των παιδιών κάτω των πέντε ετών που είναι λιποβαρή λόγω υποσιτισμού. Τονίζεται ότι στον πλανήτη μας, 143 εκατομμύρια παιδιά εξακολουθούν να υποσιτίζονται. Δυστυχώς η όλη προσπάθεια του ΟΗΕ δέχεται σήμερα ισχυρότατο πλήγμα με την κορύφωση της παγκόσμιας κρίσης τροφίμων και τη συνεχή άνοδο των τιμών βασικών διατροφικών

προϊόντων της ανθρωπότητας. Σε μερικούς μήνες η τιμή των σιτηρών αυξήθηκε κατά 130%, της σόγιας κατά 87%, του ρυζιού κατά 74% και του φοινικέλαιου που είναι σημαντικότερη πηγή θερμίδων στον αναπτυσσόμενο κόσμο, κατά 70%. Βασικός λόγος όλων αυτών των αυξήσεων είναι η νεοεμφανισθείσα αγορά των βιοκαυσίμων με τη μαζική παραγωγή τους που έχει κυριολεκτικά αποσυντονίσει τις παραδοσιακές ισορροπίες. Η παραγωγή των βιοκαυσίμων απορροφά τεράστιες ποσότητες εδώδιμων

Η απαίτηση των καιρών είναι: Σκέψου οικουμενικά - Τρώγε τοπικά (locavore).

σπόρων που κυριολεκτικά αφαιρούνται από το στόμα εκατομμυρίων ανθρώπων, που τρέφονται με αυτούς.

Οι σπόροι διατροφής (καλαμπόκι, σιτάρι, κ.ά.) καταλήγουν στα ντεπόζιτα βενζίνης των αυτοκινήτων και όχι στα πιάτα και το στομάχι των ανθρώπων που τους έχουν ανάγκη, με αποτέλεσμα οι τιμές τους να αυξάνονται και η πείνα να επεκτείνεται. Ενδεικτικά, για να γεμίσει ένα ντεπόζιτο 100 λίτρων, ένας παραγωγός αιθανόλης πρέπει να μεταποιήσει 250 κιλά σιτάρι το οποίο ως αλεύρι θα απέδιδε 460 κιλά ψωμί.

Βέβαια δεν πρέπει να ξεχνά κανείς τις πρωτόγνωρα ακραίες κλιματικές αλλαγές (ξηρασία κ.ά.), τον συνεχώς αυξανόμενο πληθυσμό της γης (από 6,7 δισ. σε 9,2 δισ. μέχρι το 2050) αλλά και το εντυπωσιακό νεοφανές γεγονός της δραματικής

αλλαγής στο διαιτολόγιο μεγάλων πληθυσμών (Κίνα, Ινδία, Βραζιλία, Ρωσία) που όλο και περισσότερο στρέφονται στην κατανάλωση κρέατος. Στην Κίνα π.χ. το 1980 αντιστοιχούσε περίπου ένα κιλό κρέας ανά άτομο τον μήνα, ενώ σήμερα ο μέσος Κινέζος καταναλώνει περισσότερο από πενήντα κιλά κρέας το χρόνο (η μεσαία τάξη γίνεται πλουσιότερη στην Κίνα), που προέρχεται από τις τεράστιες φάρμες εκατομμυρίων χοιρινών τρεφόμενων με σιτηρά για τα οποία έτσι δημιουργείται έλλειψη παγκοσμίως. Η γενετική επιστήμη προβάλλει τις δυνατότητες της τεχνολογίας παραγωγής γενετικά τροποποιημένων σπόρων ως σημαντική μελλοντική συμβολή στον αγώνα κατά της πείνας. Προφανώς η βάση της κοινωνίας είναι βαθιά καχύποπτη απέναντι στην επιστήμη παρόλο που ζητά όλο και πιο γρήγορες απαντήσεις από αυτήν για τα καυτά προβλήματα της ανθρωπότητας.

Στον αντίποδα του προβλήματος της πείνας βρίσκεται το άλλο εξίσου σοβαρό πρόβλημα του υπερσιτισμού και της επιδημίας παχυσαρκίας που «ταλαιπωρεί» τον υπόλοιπο κόσμο. Συμπερασματικά λοιπόν στον 21^ο αιώνα πρέπει στον καθένα να γίνει βίωμα ο σεβασμός στην τροφή με την ποσοτική αλλά και την ποιοτική της διάσταση και έννοια.

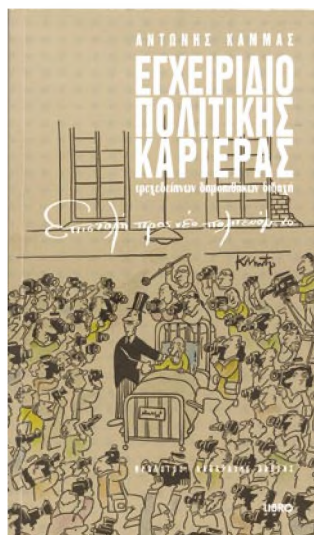
Η απαίτηση των καιρών είναι: Σκέψου οικουμενικά - Τρώγε τοπικά (locavore).

Πρέπει να γίνει συνείδηση ότι η διαμόρφωση ενός ολιγαρχή και λιτοδίαιτου χαρακτήρα ωφελεί όχι μόνο σε ατομικό αλλά και σε συλλογικό επίπεδο. Τη στιγμή που η επιστήμη αγωνιά στο κέντρο CERN (Ευρωπαϊκό Κέντρο Πυρηνικών Ερευνών) για το ραντεβού με το «σωματίδιο Higgs» και τις «μαύρες τρύπες» δεν πρέπει να χάσει το ραντεβού με τον ίδιο τον άνθρωπο που τον απειλεί η «μαύρη τρύπα» της πείνας.

Ο πίνακας του Αλέκου Φασιανού «χρυσός σπορέας» δίνει επίκαιρα την απαιτούμενη αισιοδοξία.

Αγαπητέ μου νέε

Η ωλοτική καριέρα, για να είναι ειδικής,
έχει ευγκεκριμένους και αδιαράβατους όρους...

Εγχειρίδιο πολιτικής καριέρας

Με τίτλο που ξαφνιάζει ευχάριστα, εξώφυλλο που σου κλείνει πονηρά το μάτι προκαλώντας σε να το ξεφυλλίσεις μονομιάς και θεματολογία περισσότερο επίκαιρη από ποτέ, κυκλοφόρησε πρόσφατα το βιβλίο του Αντιπροέδρου κ. Αντώνη Καμμά, «Εγχειρίδιο πολιτικής καριέρας - τρεχεδείπων δημοτηθίκων διδαχή» από τις Εκδόσεις LIBRO.

Η αμεσότητα του λόγου, οι αφοπλιστικά εύστοχοι, αν και συχνά αφοριστικοί, χαρακτηρισμοί δίνουν το στίγμα ενός ανθρώπου που δεν έπαψε στιγμή να μελετά κάθε κομμάτι της ανθρώπινης φύσης, δίνοντας σκόπιμα έμφαση σε αυτά που όλοι προτιμούν να μην προβάλλουν ή περιβάλλουν με τεχνάσματα καθωσπρεπισμού.

Δεν είναι λίγες οι στιγμές που ο λόγος του σου αφήνει μια πίκρα στο στόμα και ένα σφίξιμο στο στομάχι, ίσως γιατί η διαδικασία «ανάγνωσης» της καθημερινότητας ενεργοποιεί τους μηχανισμούς παραδοχής της και αυτή είναι μια ιδιαίτερα επώδυνη διαδικασία.

«...αλλά κι αν ακόμα δεχθούμε ότι οι πραγματικές κλασικές αξίες δεν έχουν ανάγκη κριτικής, αυτό που δεν πρέπει να αποφεύγεται, είναι η κριτική της διαχείρισης των αξιών αυτών, η σκόπιμη παρερμηνεία τους και η μέχρις εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας χρησιμοποίησή τους στην εξέλιξη της Ιστορίας...» αναφέρει χαρακτηριστικά. Σχολιάζει πολύπλευρα και σαρκάζει τη διαχείριση των αξιών σε μια προσπάθεια να αποτρέψει «την προϊούσα μαζική εκφύλιση των μηχανισμών νοημοσύνης και αισθητικής του «κυρίαρχου» Λαού από όλους τους καριερίστες της πολιτικής ζωής του τόπου.

Είναι γεγονός πως το «Εγχειρίδιο πολιτικής καριέρας» θα αποτελέσει «χρήσιμο εργαλείο» για κάθε φιλόδοξο νέο που επιδιώκει να πολιτευτεί. Θα φανεί όμως εξίσου πολύτιμο εάν όχι περισσότερο σε όλους τους αναγνώστες που θα επιτρέψουν στην καυστική πένα του συγγραφέα να ταράξει την «ήρεμη» καθημερινότητά τους.

Επιστολή προς νέο πολιτευόμενο
Επιστολή προς νέο πολιτευόμενο

Το αληθές “είναι” της ανέχειας και το ψευδές “φαίνεσθαι” της στατιστικής φτώχειας

του Ι. Δ. Μπουρή*

“...Τι είναι, άραγε, πιο αξιοκαταφρόνητο από ένα πολιτισμό που αποστρέφεται την αυτογνωσία;”

John Ralston Saul

Αν στα φυσικά φαινόμενα το ψευδές “φαίνεσθαι” επιβάλλεται από παραμορφωτικά φίλτρα που η ίδια η φύση δημιουργεί, στην κοινωνία η παθογένεια και η δυσλειτουργία της έχει ανθρώπινη προέλευση και συνεπώς είναι πολύ πιο ευδιάκριτη σε όποιον επιθυμεί να την δει. Στο πρόβλημα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, σημασία δεν έχουν τα κοινωνικο - οικονομικά συστήματα αλλά οι άνθρωποι που τα εφαρμόζουν.

Η αντιμετώπιση της φτώχειας απασχόλησε το Κοινοβούλιο με αφορμή την ψήφιση νόμου για την σύσταση “Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής” (Ε.Τ.Κ.Σ). Στο πλαίσιο αυτής της προβληματικής, η ίδρυση και η λειτουργία του Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής κρίθηκε ως απαραίτητη για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η χώρα μας εμφανίζει το μεγαλύτερο ποσοστό φτωχών νοικοκυριών της Ε.Ε των ‘15’. Συγκεκριμένα, το 20% των πολιτών ζουν κάτω από το όριο φτώχειας. Παρά το γεγονός ότι οι κοινωνικές δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ στη χώρα μας είναι σχεδόν ισοδύναμες με το μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο, μόλις το 13% των ατόμων που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας καταφέρνει να υπερβεί το όριο αυτό μετά τις κοινωνικές μεταβι-

βάσεις. Ανάλογες είναι και οι διαπιστώσεις που προκύπτουν από μια ευρύτερη συγκριτική έρευνα του ΟΟΣΑ (βλ. *πίνακα 1*).

Ο πίνακας βασίζεται σε πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ για τη φτώχεια στα κράτη - μέλη του οργανισμού. Για λόγους οικονομίας χώρου δεν παρουσιάζουμε τα στοιχεία όλων των κρατών - μελών, αλλά παραθέτουμε ενδεικτικά στοιχεία που αφορούν χώρες της Ε.Ε, καθώς και το μέσο όρο των συγκρινόμενων ποσοστών σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ. Από τον πίνακα προκύπτει ότι η Ελλάδα υστερεί καταφανώς και ως προς το μέσο όρο των κρατών - μελών του ΟΟΣΑ, αλλά και συγκρινόμενη προς τα κράτη - μέλη της Ε.Ε. Ειδικότερα, τα συγκρινόμενα στοιχεία με τα αντίστοιχα των «παλαιών» κρατών - μελών της Ε.Ε είναι συντριπτικά και αποκαλύπτουν το τεράστιο χάσμα που υπάρχει μεταξύ των νοικοκυριών της Ελλάδας και εκείνων της Ευρώπης ως προς την δυνατότητα κάλυψης βασικών αναγκών όπως η θέρμανση, η ένδυση, η διατροφή, η πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας και περίθαλψης κλπ.

Στην γλώσσα της “εικονικής” πραγματικότητας και του “φαίνεσθαι”, ο κοινοτικός ορισμός για τον υπολογισμό της φτώχειας είναι απολύτως σχετικός: είναι ο πληθυσμός που ζει με εισόδημα

*Ο Ι. Δ. Μπουρή είναι αν. καθηγητής του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Φτώχεια και στέρηση υλικών αγαθών στην Ελλάδα

Νοικοκυριά μη δυνάμενα να εξασφαλίσουν επαρκώς βασικές ανάγκες σε κράτη - μέλη του ΟΟΣΑ (ποσοστό επί συνόλου)

Κράτη-μέλη ΟΟΣΑ	Ανεπαρκής θέρμανση νοικοκυριού	Αδυναμία εξασφάλισης υγιεινών γευμάτων	Διατροφική ανασφάλεια	Αδυναμία εξασφάλισης επαρκούς ένδυσης	Περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και περίθαλψης	«τα φέρνω βόλτα με μεγάλες δυσκολίες»
Βέλγιο	4	3	7	7	8	11
Τσεχία	8	19	8	-	-	19
Γαλλία	4	3	7	5	4	12
Γερμανία	3	2	13	7	3	9
Πορτογαλία	56	3	11	38	17	34
Ιρλανδία	4	1	7	4	10	10
Σλοβακία	17	33	11	38	21	24
Ισπανία	42	3	3	7	4	21
Ελλάδα	31	26	15	27	21	49
μ/ο ΟΟΣΑ	13	11	10	15	9	20

Πηγή: ΟΟΣΑ, Measures of Material Deprivation in OECD Countries, OECD Social, employment and migration working papers, v. 37, Αύγουστος 2006.

μικρότερο του 60% της διαμέσου του ισοδύναμου συνολικού κατά κεφαλήν εισοδήματος της χώρας.

Πρακτικά αυτό έχει διττή σημασία:

1 η φτώχεια ανάγεται περισσότερο ως ένας δείκτης ανισοκατανομής εισοδήματος στο εσωτερικό της χώρας παρά ως απόλυτος δείκτης φτώχειας, συγκρίσιμος μεταξύ χωρών. Συνεπώς, όσο πιο πλούσια είναι μια χώρα, τόσο υψηλότερο είναι το όριο της φτώχειας. Οι φτωχοί Σλοβάκοι είναι πολύ πιο φτωχοί από τους φτωχούς Σουηδούς που ενδεχομένως δεν είναι καν φτωχοί στην πλειοψηφία τους. Ομοίως, στην περίπτωση μιας πάμπτωχης χώρας (π.χ. η Ζιμπάμπουε, όπου την περασμένη Δευτέρα 21-7-2008 κυκλοφόρησε χαρτονόμισμα 100 δισεκατομμυρίων του τοπικού δολαρίου, με επίσημο πληθωρισμό 2.200.000 % και με το 80 % του πληθυσμού ζει κάτω από το όριο της φτώχειας) όπου όλοι οι κάτοικοι έχουν το ίδιο πολύ χαμηλό εισόδημα, ο δείκτης φτώχειας θα

εμφανιζόταν μηδενικός. Εδώ συναντούμε ένα από τα παράδοξα των στατιστικών- των αριθμητικών δηλαδή δεδομένων (data) που αφορούν κοινωνικο-οικονομικά φαινόμενα, όπου δίκην μάγων και ζογκλέρ τα σκουπίδια του «είναι» να παρουσιάζονται σε στολίδια του «φαίνεσθαι» και αντιστρόφως.

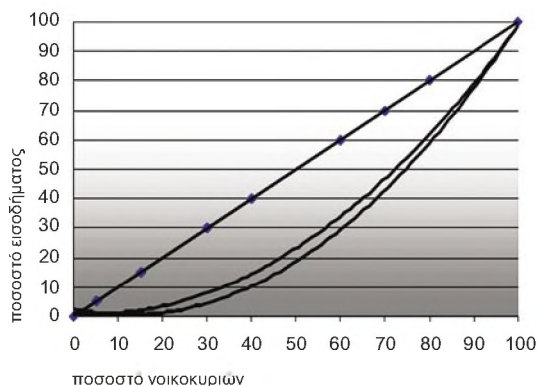
2 η φτώχεια δεν συνιστά νομοτέλεια αλλά, αποτελεί παθογένεια. Το πρόβλημα της φτώχειας δεν είναι πρόβλημα τεχνικό αλλά έννοια ταυτόσημη με την ηθική. Η λέξη ηθική παράγεται από τη λέξη «ήθος», που αποτελεί εκτενέστερο τύπο της λέξης «έθος» (=συνήθεια). Βέβαια το ήθος δεν ταυτίζεται με τη συνήθεια, συνδέεται όμως με αυτήν, γιατί η συνήθεια καλλιεργεί και εμπεδώνει το ήθος. Στη βάση αυτής της προβληματικής, όλοι ευθύνονται για την φτώχεια και ότι καλύτερες τεχνικές μέθοδοι και καλύτερη λειτουργία του 'οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου' δεν θα έλυne το πρόβλημα αυτό. Η αναγωγή του προβλήματος σε πρόβλημα τεχνικό,

δηλαδή σε πρόβλημα δυσλειτουργιών του “συστήματος” δείχνει αν όχι φόβο απέναντι στον άνθρωπο οπωσδήποτε δυσπιστία, ενδοιασμό και επιφύλαξη όσον αφορά στην υπευθυνότητα του πολίτη. Φρονούμε ότι σημασία δεν έχουν τα συστήματα αλλά κυρίως οι άνθρωποι που τα εφαρμόζουν.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1:

Βαθμός συγκέντρωσης του εισοδήματος των νοικοκυριών της χώρας μας με βάση την καμπύλη του Lorenz.

Η καμπύλη του Lorenz δείχνει την ανισότητα στην κατανομή εισοδήματος στα νοικοκυριά έτσι όπως προκύπτει από τα πρωτογενή στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) της ΕΣΥΕ. Η ευθεία γραμμή που συνδέει τις άκρες του τετραγώνου δείχνει την κατάσταση της πλήρους ισότητας στην κατανομή εισοδήματος. Όσο μεγαλύτερο είναι το εμβαδόν του καμπυλόγραμμου χωρίου, τόσο μεγαλύτερη είναι η ανισοκατανομή. Στην περίπτωση της χώρας μας η ανισοκατανομή διευρύνεται διαχρονικά.

Πηγή: ΕΟΠ-ΕΣΥΕ επεξεργασία Ι.Δ.Μπουρής

Το **Διάγραμμα 1** παριστά την καμπύλη Lorenz που επιτρέπει να διαπιστωθεί ο βαθμός συγκέντρωσης του εισοδήματος των νοικοκυριών της χώρας μας. Έτσι, διαπιστώνεται, π.χ. ότι σχεδόν το 17% των νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα έχουν μόνο το 3% του εισοδήματος. Αντίθετα, στο άλλο άκρο της κατανομής φαίνεται ότι το 20% των πλουσίων νοικοκυριών έχει σχεδόν το 40% του εισοδήματος.

Ένα σημαντικό, επίσης στοιχείο είναι ότι τα περισσότερα από τα φτωχά νοικοκυριά δεν βρίσκονται πολύ χαμηλότερα από το επίσημο όριο της φτώχειας, το οποίο το 2004 ήταν στα 5.650€ περίπου. Αυτό σημαίνει ότι με μια προσπάθεια εισοδηματικής ενίσχυσης πολλά νοικοκυριά μπορούν να βοηθηθούν να ξεπεράσουν αυτό το ποσοστό.

Η ελαστικότητα του δείκτη φτώχειας (poverty index- ρ_i) ως προς τις εισοδηματικές ενισχύσεις είναι μεγαλύτερος της μονάδας ($\rho_i > 1$). Με βάση τα στοιχεία αυτά, για να μειώσουμε τον δείκτη φτώχειας (και όχι τη φτώχεια) για παράδειγμα κατά 2% αρκεί να βρούμε το αντίστοιχο ποσοστό του πληθυσμού που ζει πλησιέστερα στο όριο του 60% και να ενισχύσουμε το εισόδημα του ακριβώς τόσο ώστε να ξεπερνάει το όριο αυτό. Άρα, δοθέντος της χρηματοδότησης του Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής για το 2008 πετυχαίνουμε τη μεγαλύτερη δυνατή βελτίωση του δείκτη φτώχειας. Βελτιώνεται η “στατιστική” φτώχεια ενώ η “πραγματική” φτώχεια παραμένει.

Παράδοξα λοιπόν και διλήμματα που, στην ημερολογιακή είσοδο του 21^{ου} αιώνα, έχουν να κάνουν, καταρχήν, με αυτή την ίδια την έννοια της προόδου και ενός πολιτισμού χωρίς συνείδηση (the unconscious civilization).

Έννοια που έχει σχεδόν ταυτιστεί με την συσσώρευση τεχνολογικών αγαθών και την βελτίωση ορισμένων οικονομικών στατιστικών (data). Στατιστικών που μπορεί, διαβάζοντάς τους να κατακτήσουν πραγματικά εφιαλτικοί αν καταφέρουμε, με την ηθική του συλλογικού καλού

να λιώσουμε την απρόσωπη ψυχρότητα των αριθμών.

Για παράδειγμα, αναφέρουμε μερικούς από αυτούς όπως προκύπτουν από στοιχεία που έδωσε στην δημοσιότητα ο ΟΗΕ:

1 Οι τρεις πλουσιότεροι άνθρωποι του κόσμου, έχουν εισόδημα μεγαλύτερο από το συνολικό ΑΕΠ των 35 φτωχότερων χωρών του κόσμου, με πληθυσμό 660.000.000 κατοίκων.

2 Οι 200 πλουσιότεροι άνθρωποι του κόσμου, αύξησαν, από το 1994 έως το 1998 κατά 100% τις περιουσίες τους, φτάνοντας στο 1 τρισεκατομμύριο δολάρια.

3 Το 86% του παγκόσμιου ΑΕΠ παράγεται στις χώρες όπου κατοικεί το 20% του πλουσιότερου πληθυσμού, ενώ στις χώρες όπου κατοικεί το 20% των φτωχότερων ανθρώπων παράγεται μόνο το 1% του παγκόσμιου ΑΕΠ.

4 Στις χώρες όπου κατοικεί το 20% των πλουσιότερων, γίνεται το 68% των άμεσων επενδύσεων, ενώ εκεί όπου κατοικεί το 20% των φτωχότερων, γίνεται μόνο το 1%.

Από την συνολική σύνθεση των στοιχείων, φαίνεται ανάγλυφα η θεαματική και πρωτοφανής πορεία των πλουσίων χωρών προς μυθικό πλούτο και των φτωχών προς εξουθενωτική φτώχεια, και εξηγούμαι: Οι χώρες με το 20% των πλουσιότερων ανθρώπων του πλανήτη μας, σε σχέση με τις χώρες όπου κατοικεί το 20% των φτωχότερων ανθρώπων, είχαν σχέση κατά κεφαλή εισοδήματος, το 1820, 3 προς 1, το 1913, 11 προς 1, το 1960, 30 προς 1, το 1997, 74 προς 1.

Διλήμματα, λοιπόν διλήμματα για τον σύγχρονο άνθρωπο που έχουν να κάνουν επίσης:

↘ με την ίδια την έννοια της ευζωίας που έχει σχεδόν ταυτιστεί με την εφήμερη και αβυσσαλέα κενότητα του άκρατου και αχαλί- νωτου καταναλωτισμού και ευδαιμονισμού.

↘ με τον αυτάρεσκο και εγωκεντρικό προσανατολισμό των ενδιαφερόντων του καθενός

μας, προσανατολισμό που αναπόφευκτα συνοδεύεται από την πικρή γεύση της μοναξιάς.

↘ με τους τεράστιους κινδύνους που ελλοχεύουν μέσα στην χωρίς ηθικούς κανόνες ανάπτυξη της τεχνοεπιστήμης και την καταστροφική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του πλανήτη μας

↘ με την τραγική απομόνωση και αποξένωση από την συνεργασία τη συλλογικότητα, την έκφραση της αναγκαίας αλληλεγγύης, όπως απορρέει από την ασάλευτη προσήλωση μπροστά σε μία γυάλινη οθόνη

↘ με τα υπαρξιακά ερωτήματα και το φόβο του θανάτου που πνίγουν τον άνθρωπο στη σιωπή και στο σκοτάδι της νύκτας.

Η διαπίστωση, συνεπώς, των φορέων λήψης των αποφάσεων για την ανάπτυξη και την συνεργασία, σύμφωνα με την οποία «η οικονομική ανάπτυξη δε διαχέεται επαρκώς στο spectrum της κοινωνικής διαστρωμάτωσης» αποδείχεται εξαιρετικά διπλωματική και ήπια για να περιγράψει το πραγματικό πρόβλημα της ανέχειας. Και τούτο γιατί το θέμα δεν είναι «ο βαθμός διάχυσης της ανάπτυξης», αλλά ότι η ίδια η ανάπτυξη παράγει ανισότητες που «διαχέονται» σε ευρύ φάσμα της κοινωνίας. Όσο ισχυρή κι αν είναι, συνεπώς, η ανάπτυξη αυτή και όση κι αν είναι η διάρκειά της, δε θα δημιουργήσει ποτέ τις προϋποθέσεις για τη μείωση των ανισοτήτων και την αντιμετώπιση της φτώχειας αν αυτό δε γίνει δεσμευτικός στόχος τόσο της πολιτικής όσο και της ανάπτυξης. Με άλλα λόγια, η μείωση των ανισοτήτων και της φτώχειας δε θα έλθουν ποτέ ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης, αν δεν γίνουν προϋπόθεση και περιεχόμενό της.

Βασικοί Πυλώνες της πολιτικής της χώρας μας για την αποτροπή της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού πρέπει να είναι:

- η αύξηση της απασχόλησης του ενεργού πληθυσμού
- η παροχή επαρκών και βιώσιμων συντάξεων
- η Δημόσια Λογοδοσία

- η Κοινή Κινητοποίηση
- η Δίκαιη Διακυβέρνηση και η Χρηστή Διοίκηση
- η ανάπτυξη προσιτών σε όλους, βιώσιμων και υψηλής ποιότητας υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και μακροχρόνιας φροντίδας
- η συμπληρωματική χρηματοδότηση του Ταμείου (Ε.Τ.Κ.Σ) με πόρους που θα εισφέρουν οι πολίτες.

Η ελληνική κοινωνία είναι ευαίσθητη σε κοινωνικά ζητήματα και κινητοποιείται για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Φρονούμε ότι τη λύση στο πρόβλημα της ανέχειας θα τη δώσει η ίδια η κοινωνία των πολιτών. Ο συνειδητοποιημένος δηλαδή πολίτης απέναντι στα κοινωνικά διλήμματα που αποφασίζει να σηκωθεί επιτέλους από την αναπαυτική πολυθρόνα του, να φωνάξει ώστε να τρομάξουν ο μάεστρος (μάντζερ) και η ορχήστρα των ατομικών συμφερόντων και να σταματήσουν την συγκαλυπτική μουσική.

Να σηκωθεί να τρέξει, με όλες του τις δυνάμεις, στην αρχή ίσως μόνος, αλλά συμπαρασύροντας σε λίγο και άλλους, προς τα εκεί που ακούγονται οι λυγμοί. Να δείξει ότι αφουγκράζεται (κατανοεί και συμπάσχει) το πρόβλημα της ανέχειας. Αφουγκράζεται σημαίνει συμπάσχει άρα πονάει. Πονάει σημαίνει ότι αισθάνεται. Εφόσον αισθάνεται ζει. Ζει πραγματικά πέρα από την απόλαυση της ηδονής που τον πνίγει στη σιωπή και στο σκοτάδι της νύχτας.

Ξεπερνώντας τον εγωκεντρικό προσανατολισμό του ίσως αρχίζει να ζει αληθώς έτσι όπως το αναφέρει ο ρωμαίος φιλόσοφος Μάρκος Τύλλιος Κικέρων "...hi vivunt vero qui e vinculis corporum tamquam e carcere evolaverunt... ούτοι ζώσι αληθώς οι οποίοι εκ των δεσμών του σώματος ως εκ φυλακής απηλλάγησαν..."

[M. Tullii Ciceronis, Somnium Scipionis De re Publica Liber Vi- III§6(14)].

• Πρόσκληση Κοινωφελούς Ιδρύματος Ιωάννη Σ. Λάτση

... σε φοιτητές και μέλη ΔΕΠ
για χρηματοδότηση μελετών ετήσιας
διάρκειας για το έτος 2009.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ ΙΔΡΥΜΑ Ιωάννη
Σ. Λάτση προσκαλεί προτάσεις
για εκπόνηση πρωτότυπων μελετών
ετήσιας διάρκειας, για το έτος 2009.

Οι μελέτες θα πρέπει:

- να πραγματεύονται θέματα που σχετίζονται με τις επιστήμες, τις καλές τέχνες και τον πολιτισμό και
- να παρουσιάζουν, κατά προτίμηση, ενδιαφέρον σε τοπικό (γεωγραφικό και κοινωνικό) επίπεδο εντός Ελλάδας.

Χρηματοδότηση

Η ανώτατη χρηματοδότηση κάθε μελέτης μπορεί να ανέλθει στο ποσό των δώδεκα χιλιάδων Ευρώ (12.000 €).

Αξιολόγηση - Επιλογή

Η αξιολόγηση των προτάσεων θα γίνει από ειδική για το σκοπό αυτό Επιστημονική Επιτροπή του Ιδρύματος. Το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Ιδρύματος, λαμβάνοντας υπόψη την προαναφερθείσα αξιολόγηση, θα προβεί κατά την κρίση του στην επιλογή έως και δέκα (10) μελετών, οι οποίες θα χρηματοδοτηθούν κατά το έτος 2009.

Προθεσμία Υποβολής Αιτήσεων

Αναλυτικές πληροφορίες για τους όρους και τις προϋποθέσεις συμμετοχής στην πρόσκληση είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος: www.latsis-foundation.org
Η προθεσμία υποβολής προτάσεων λήγει στις 14 Νοεμβρίου 2008 και η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων θα γίνει έως τις 16